سى فصل

فریدالدّین محمّدبن ابراهیم عطّار نیشابوری

بسم الله الرحمن الرحيم

یکی پــــــیری مـــــرا آواز میداد جهــان بــر هم زدی و فتنــه کــردی تــو گفــتی انچــه احمــد گفت بــاهو تو گفتی انچـه سـلمان در نهـان گفت تـو هشـیار طـریقت مسـت کـردی تــــــو در عــــــالم زدی لاف توکل تـــو گفـــتی ســـرّ توحیـــد خداوند تـــو کـــردی راز پنهـــان آشـــکارا کــه تــا پـــابم وقـــوفي از معــاني بیــا بــر گــو کــہ منزلگــاہ آن یــار بیــــا برگــــُو کــــه اَن روح روانم بیــا برگـَـو تــو حــال عاشـَـقان را بیــا برگــو طریــق فقــر و درویش بیـا برگـو کـه انسـان کیسـت در دهر بیــا برگــو زحــال زهــد و تقــوی بیــا برگــو کــه راہ حــق کدامست بیـا برگـو کـه نـاجی کیسـت در دین بیــا برگِــوَ کــه علم دین کــدام اُستّ بیــا برگــو کــه این افلاک و ایــوان بیـا برگـو کـہ لـذات جهـان چیست بیــا برگــو کــه ســلطانان عــادل بیــا برَگــو ز حــال شــاه ظــالم بیا برگـو کـه خـود حـق را کـه دیـد او بیا برگـو کـہ سـر لـو کشـف چیست بیــا برگــو ز حــال نــوح و کشــتی بیــــا برگــــو ســـلیمانی کدامست بیــا از حــال قاضــی گــوی و مفــتی بیـــا بـــر گـــو زحـــال احتســـابم بیا برگــو عــوام لنــاس را حــال بیــــا برگــــو طِریــــق اغنیــــا را بیــا برگــو کــه ان زنــدہ کجــا شد بیـــا برِگـــَو کـــه از یَـــک دین احمد بیــا برگــو زعشــق یــار سرمست بیــا برگــو کـٰـہ ســر راہ بــا کیست بیـا برگــو کــه زنــدہ کیســت جاوید بیـــا برگـــو همـــه اســـرار عـــالم چو کرد این سی سؤال ان پیر از من فتــــــر کی الهم بھــر چــيزي کــه دارد از تــو نــامي تـــو ای دریـــای اســـرار نهـــانی تـو گویـا کن بـہ فضـل خـود زبـانم ز من پرســـد تمـــام ســـر ینهـــان ســؤال اوســت از اســرار منصــور مـــرا پرســـد ز مشــکلهای عـــالم

کے ای عطـار از دسـت تـو فریـاد ہے دیــوار مــذاهب رخنــه کــردی تو گِفتی سِـر بـه سـر اسـرار يـاَهو تو گفتی انچه منصور او عیان گفت تے مستان شےریعت پست کےردی جفای ظالمان کردی تحمل نـــــداری در تصـــــوف هیچ مانند بیــا بــا من بگــو معــنی خــدا را کنم در علم و حکمت کـــــامرانی کـه ینهـان بینمش از چشـم اغیـار کـہ تـا این نیم جـان بـروی فشـانم کــه در راه خــدا کردنــد جــان را کـــه دارم من دلی از درد او ریش کـه باشـد در معـانی بـاب ان شـهر به پیش کیست این معـنی و دعـوی کرا گوئی کے انـدر دین تمـام است کــه باشــد هالــک دریــای خــونین زر ومال جھان بـر کـہ حـرام است ز بھر چیست ھمچون چـرخ گـردان درون این سـرا جـان جهـان کیست ز عدل خود چه خواهـد کـرد حاصل که از ظلم است مجرم یا که سالم کـدامین قطـره شـد در بحـر لولو معـــاني کلام من عـــرف چيست اکـر بـا نـوح در کشـتی نشسـتی چــرا در پیش او پرنــده رام است چـرا خـوردی چـو ایشـان و نخفـتی کے تـا سـاقی دھـد جـام شـرابم کــه بینم شــان گرفتــار زر و مــال بیــان گــردان تــو ســرّ اولیــا را کـه از تن جـان شـیرینش جـدا شد کــــز او هفتــــاد و دو ملت برامد که برده است عشق او بر جـان مـا

در این هر دو سـرا آگـاه مـا کیست کــه از وی زنـــدگی داریم امید کــه در وی بحرهـا باشــد مسـلم فـرو بـردم سـر انــدر جیب دامن بهـر حـالی تـوئی پشـت و پنـاهم ســـؤالی کـــرد از من در کلامی نمیدانم من مســـکین تـــو دانی بـده سـری کـه اسـرارت بـدانم ز من پرســد تمـام رمــز پــیران سؤال اوست از موسـی و از طـور

مـــرا گفـــتی نگـــو اســـرارها را مــــرا کی زهــــرۂ اســــرار گفتن مرا پرسی کہ راہ جیق کیدام است کــرا قــدرت بــود بی امــر جبــار مـــرا میپرســـد از آن پـــیر کامل مــــرا پرســــدز هفتــــاد و دو ملت دگر پرسـد سـلیمانی چـه چـیز است نکـــردی تـــو ســـلیمانی چـــه دانی رمــوز مــرغ و مــور و وحش صـحرا رمـوز مـار و مـور و مـاهی و طـیر میـــان انبیـــا این ســـر نهانست دگـــر پرســـد ز حـــال قاضـــی ما ز شـیخ و قاضـی و مفـتی چــه گــویم بخـــود بربســـتهاند شـــرع نـــبي را شــریعت را گرفتهانــد بــه ظــاهر دگـــر پرســـد ز اهـــل احتســـابم جـــــواب این ســـــؤال از من نیاید همـــــَـه عــَـــالم أَزين آزارَ دارند دگـــر پرســد عـــوام النــاس چونند عــوام النــاس را احــوال مشــکل عـــوام النـــاس اين معـــني ندانند عوام الناس خود خـود را زبـون کـرد دگــر پرســد کــه حــال اولیــا چیست نباشـــد حـــد این گفتـــار کس را دگــر پرســد کی آدم از جهــان رفت بگـــو ان ادم و گنـــدم کـــدام است بگــویم زین ســخن ای یــار محــرم دگــر پرســد ز عشــق يــار سرمست بــــدهِ جــــامی از آن آب حیـِـــاتم ز مــرگ جهــل تــا من زنــدہ گــردم نـــدارم این ســـئوالت را جـــوابی بگویـــد این بفضـــل خـــود خداوند دگـــر گِویـــد ز ســـر کــَــار برگُو راً آگـــاه کن از ســـر این راه هـــر آن کـــو واقـــف ســـر الهست جنیـــــد و بایزیـــــد اگـــــاه بودند طریـــــق مرتضـــــا را راِه بردند بــرو ای یـــار این ســـر را نگهـــدار بــاول پرســی از اســرار آن یــار جـــواب این ســـخن ســـر نهانست بــود روشنتر از خورشــید تابــان بســان افتابســت در جهــان فــاش نمیداننــد همچــون ظلمت از نــور حقیقت مـــــنزل او لا مکانست مقـــام او بـــود انـــدر همـــه جا همـه شـیئ را بـذات اوسـت هسـتی

ز ســـر گنـــدم و احـــوال آدم طریــق مصـطفی و مرتضــی را طریـــق حیـــدر کـــرار گفتن کـرا دانی کـه در عـالم تمـام است کـه گــویم آشــکارا ســر این کـار که واقـف زو کـه شـد پس کیسـت غافل

چـرا یـک حـق و دیگرهاسـت علت کـه همچـون یوسـف مصـری عزیـز است

رمــوز عشــق ســلطانی چــه دانی چه چیز است کان سـلیمان دانـد او -

سراســر گفتهام در منطــق الطــير ميان اوليا اما عيانست کے او شےرع نےبی دانےد ہے غوغا طریــق مرتضــی را از کــه جــویم نمیداننـــد امـــام حـــق ولی را ولیکن مرتضـــی راگشـــته منکر چــرا مــانع شــوند انــدر شــرابم مـــــرا این راز را گفتن نشـــــاید بــه نــزد حــق ازین گفتــار دارند چـــــرا در دانش بـــــاطن زبونند عــوام النــاس را پایســت در گل عــوام النــاس در دعــوی بمانند بــدریای جهــالت ســرنگون کــرد امـام دین ز بعـد مصـطفی کیست نیــارم در دل خــود این هــوس را ہے عےزت درجھان جاودان رفت چــرا در رهــرو ان دانــه دام است در این اســرار کم باشــند همــدم کہ اسرارش بگو ز آن سـان کـہ او

رهان از محنت و رنج ممان میان عاشان فرخنده گردم نخوردم من ازین سرچشامه آبی گشاید از دل من قفل این بند طلسترین آن دل بیاستدار برگو کسه باشد واقاف اسرار الله جنید و شالی و کرخی گواهست به شار مصطفی در راه بودند این علمال دل آگای با غیار مگواسان بینمش از چشام اغیار ولی آن یار در عالم عیانست ولی منکر شدش از جهل نادان ولی منکر شدش از جهل نادان

اگــر خــالی شــود از وی مقــامی دو عــالم از وجــود اوســت موجــود بہ بـاطن این چـنین میـدان کـہ گفتم کنــون بــا تــو بگــویم گــر بــدانی ازو باشــــد حقیقت هســِــتی ما بمــــا نزدیکتر از ماســـت ان یــــار تـو گـر خـواهي کـه بيـني روي دلـدار بـه مظهـر چونکـه ره بـردی امیـنی بــه چشــم جــان ببایــد دیــد نــورش چــه دانســتي بمعــني مظهــر نــور شــوی انــدر معــانی همچــو انــوار نمــوده در همــه جــا مظهــر نــور بـه چشـم جـان بـبين ان نـور مظهر بـہ چشـم جـان نگـہ کن روی جانـان بــه چشــم جــان ببایــد دیــد رویش بـــود حيـــدر حقيقت مظهـــر نـــور حقیقت بین شــو و در وی نظــر کن ہمعـنی گـر تـو بـردی رہ بـدان نـور اگـــر ره بـــردی و از وِی تـــو دوری مـــراً دَر جـــان و َدلَ آن يـــار باِشد حقیقت در ِزبـــانم اوســــت گویا تــو او را گــر شناســَی راہ یـــابیّ تـو بشـناس انکـه او از نـور ذاتست تو بشناس انکہ مقصـود جهـان است تو بشناس آنکه حــق او را ولی خواند تو بشناس انکه او در عین دیده است تـو بشـناس انكـه او بـاب النجاتست تِـو بشـناس آنکـه او را جملـه جـود

تو بشـناس انکـه او هـادی دین است تــو بشــناس انکــه او یــیر مغانست تو بشناس انکـه بس اسـرار او گفت بــود ان کــو محمــد بــود جــانش بــدان بوســه بــه او اســرارها گفت هم او ســــردار باشــــد انبیــــا را امیرالمؤمـــــنین اســـــم وی آمد امیرالمؤمــــنین آمــــد امــــامم اميرالمؤمــنين اســت نــور يــزدان امیرالمؤمــنین اســت نــور پــزدان اميرالمؤمـــنين اســـت اصـــل آدم اميرالمؤمــــــنين روح روانم اميراًلمؤمسنين دانسای سسرها امیرالمؤمــنین را دان کــه شاهست اميرالمؤمــنين اســت اســم اعظم اميرالمؤمــــنين راه طــــريقت اميرالمؤمنين است اصل ايمان

نـدارد تـاب دیـدن چشـم خفـاش چنـان دانــد کــه ار چشــم اســت بــه معــنی در زمین و اسمانست ازو خـــالی نباشـــد هیچ مـــاوا چـه از گـون بلنـدی و چـه پسـتی نه مسـتی داشـتی از وی نـه نـامی هر ان چـیزی کـه بیـنی او بـود بـود بظـــــاهر ســــر او را مینهفتم ز جاهـــل دار پنهـــانَ ایّنَ معـــانِی مــر او را در وجــود ماســت مــاوا کسی داند که شد از خـود خـبر دار طلب کن مظهــر معــني اســرار حقیقت روی آن دلــــدار بیــــنی که تا باشی همه جـا در حضـورش شـوی انـدر حقیقت همچـو منصـور بگـــوئی ســـر او را بـــر ســـر دار ولی نادان از آن نور اسـت مهجـور کے تیا ہیےنی ہمعےنی روی حیےدر کے تـا پــابی حقیقت بــوی جانــان کہ تا یابی بہ معنی رو بسویش ہے گیےتی همچےو خورشےید اسےت مشــــــهور بجــز او از وجــود خــود بــدر کن اگــر نزدیــک او باشــی تــوی دور بمعـــنی و حقیقت در حضـــوری ز غــــــير او دلم بــــــيزار باشد بـــود در دیـــدهٔ من نـــور بینا حقيقت مظهـــر اللـــه يـــابى بــه گیــتی آشــکارا در صفاتست بمعــــنی رهـــبر آن کاروانست نبی از بعـد خـود او را وصـی خواند همـه درهـای معـنی را کلیـد است بفرمانش حیات و هم ممــات است که هم درجان و هم در خرقه بــوده

یقین میدان که شاه مرسلین است حـــدیث او زبـــان بی زبانست حــدیث خرقــه و انــوار او گفت محـل نــزع بوســیده دهـانش مـر او را سـرور اســرارها گفت هم او ســالار باشــد اولیــا را حــدیث ســر او خــود از نی آمد که مهر اوست در دل همچـو جـانم تو او را نطق ونفس مصـطفی دان امیرالمؤمــنین از جملــه آگــاه

امیرالمؤمـــنین قهـــار آمد امیرالمؤمــنین در حکم محکم امیرالمؤمــنین در حکم محکم ز بغضـش راه دوزخ پیش گــیری تو را ایمان و دین از وی تمام است درین عـالم بســی من راه دیـدم بغـیر از راه او کـان راه حـق است بمعــنی اهــل دین را راه وحــدت تــرا از ســر حــق آگــاه کــردم

امیرالمؤمنین است فضل آدم بمعنی نطق گشته در زبانم امیرالمؤمنین در جان هویدا مرا در کل آفت ها پناه است امیرالمؤمنین است نقش خاتم امیرالمؤمنین است ماه تابان امیرالمؤمنین است ماه تابان امیرالمؤمنین با روح همدم امیرالمؤمنین با روح همدم که بغضش در دل و جان مینشانی که اندر هر دو عالم او امام است همه این راه را من جاه دیدم دگرها جمله مکر و هات و دق است

دو دارد هم طــریقت هم شــریعت درین معــنی ســخن کوتــاه کــردم

> دگـــر پرســی حـــدیث عاشـــقان را طریـــق عاشــقان جـــان فشـــان را

مــر او را در جهــان بس عاشــقانند مــر او را عاشــقان بســيار باشــند همــه در عشــق او باشــند مجنــون همــه در عشــق او باشــند فرهــاد همــه در عشــق او انــدر تــک و دو همیشــه بــا خــدا همــراز باشــند نمیخواهنــد چــیزی جــز لقــایش سراسـر از شـراب عشـق سرمست همــه را در دل و جــان حب حیــدر همــه در عشــق او باشــند ســلمان تـو گرخـواهی کـه دانی عاشـقان را بـــه راه حیـــدر صـــفدر روان شو ز عشـــقش مظهـــر اللـــه يـــابي ز عشــق او شــوی ماننــد منصــور ز عشـق او شـوی همچـون سـلیمان ز عشـــقش زنـــده جاویـــد باشی ز عشــق او شــوی از خــویش فــانی زعشـــقش راه پـــزدانی بـــدانی زً عشــق او هَمــه اســرار يــابي اگــر تــو عشــق او درجــان نــداری نباشـــد عشـــق أو گـــر در دل تو تـو در دل دار عشــق او چــو عطــار تو در دل عشق چـون منصـور میـدار ز عشـــق او همـــه اســـرار ديـــدم تـو در دل دار عشـق او چـو سـلیمان

که بر وی هـر زمـان جانهـا فشـانند سراســر واقــف اســرار باشــند بکلن رفتهانــد از خــویش بــیرون کـه دادنـد خـرمن هسـتی خـود بـاد دو عــالم نــزد ایشانســت یـک جو ز هرچــه غــیر او بــیزار باشــند ز خــود فــانی و بــاقی در بقــایش ز خــود فــانی و بــاقی در بقــایش همــه در عشــق او جــان داده از

رونــد در اتش ســوزان چــو بــوذر همـه را در دل و جـان نـور ایشـان طریـــق رفِتن آن ســـالکان را توهم در راه ان چون عاشــقان شو بســـــوی او حقیقت راه پـــــابی ز عشــق او شــوی نــور علی نــور دهی بر جن و انس و طـیر فرمـان بمعــنی بهــتر از خورشــید باشی بمـــانی در بقــای جــاودانی طریـــق دین ســلمانی بـــدانی درون خــوِیش پــر انــوار یــابی بمعــنی دانش و ایمــان نــداری زهی بیچـــــارگی حاصـــــل تو کے تیا باشی بمعینی واقیف یار کـه تـا گـوئی انـاالحق بـر سـر دار مـــر او را در دل عطـــار دیـــدم

رمـوز عشـق او بـر دسـتم از دست مرا عشـقش ز بـود خـود بـرون کـرد ز عشــقش زنــده جاویــد گشــتم بجــز عشــقش دگــر چــیزی نــدارم

دگــر پرســی طریــق فقــر درویش کــــه دارم من دلی از درد او ریش

طریـــق فقـــر دان راه ســـلامت تو گـر خـواهی حـدیث فقـر و فخـری حقیقت شـــاه درویشـــان را هند تــو گــر هســتی ز ســرؓ کــار اُگــاه ز دنیـــائی تهی کن دســت و دل هم ہے ھےر چے از قضےا اپےد رضادہ نباشــی غافــل از وی یــک زمــانی بمعــــنی اِو بــــود درویش اُگــــاه بـــود مـــاٰمور امـــر مصـِـطفي را بــــدّين مصـــطفي مــــأمور باشد بـــــود درویش آن کـــــو راه داند تــو ان درویش دان ای مـــرد اگـــاه تــــُو آن دُرُويشُ دان كــــابرار داند تو آن درویش دان کان راه بین است بــــود درویش کــــو دلــــدآر باشد بــود درویش کــز خــود گشــت آزاد بـــــود درویش کـــــو دارد توکل بـــود درویش کـــو دانـــد دیـــانت بـــود درویش کـــو دلشـــاد باشد بــودَ دروَيسَ آن كــوَ راســت گويد چــه دانســتی کــه درویشــان کیانند چــه دانســتی بایشــان اشــنا بــاش ز درویشــان بیــابی جملــه اســرار همــه باشــند همچــون مــه منــور حقیقت بین شــو و از خــود گــذر کن چــودل خــالی کــنی از غــیر دلــدار شـــوی انـــدر حقیقت واقـــف حق شـــود درویشـــیت انگـــه مســـلم

دگر پرسـی کـه منصـور از کجـا گفت چـــرا اســـرار پنهـــان در ملا گفت

چـه شـد منصـور مـأمور شـریعت مریـد جعفـر صـادق بـه جـان بـود ســجود درگــه آن شــاه کـــردی ز جعفـــر دیـــد انـــوار معـــانی ز ســر وحـدت حــق گشــت آگــاه

که تـا یـابی حقیقت اصـل ایمـان ز عشق او شدم شـیدا و سرمست بـه کـوی وحـدتم او رهنمـون کـرد حقیقت بهــتر از خورشـید گشــتم بگفتم بــا تــو اســـرار نهــانم

در این ره بـــاش ایمن از ملامت تـو انـدر فقـر شـاہ بـرو بحــری کـــه ســـلطانان عـــالم را پناهند تــوان گفتن تــرا درویش این راه بــه معــنی همچــو ابــراهیم ادهم دل و جـان را بـه نـور او صـفا ده مجــو از غــير او نــام و نشــاني کــه بــر اســرار حيــدر دارد او راه گزینـــد او طریـــق مرتضـــی را بـــه راہ مرتضـــی منصـــور باشد حقيقت مظهـــــر اللـــــه داند کـه بـردارد وجـود خـویش از راه طریــــق حیـــدر کــــرار داند حقیقت بـر طریـق شـاه دین است همیشـــــه مـــــرهم ازار باشد قضــای حضــرت حــق را رضــا داد بــــدین مرتضــــی دارد توسل نباشــــد ذرهٔ او را خیـــانت ز غمهــــای جــــان آزاد باشد بغـــیر از راســـتی چـــیزی نجوید ميــــان ديــــدۀ بينــــا عيانند چه ایشان بر طریق مرتضی بـاش شــوی انــدر حقیقت واقــف پــار حقیقت یکـــدگر را چـــون بـــرادر بجــز حــق از وجــود خــود بــدر كن نمانــد در وجــودت غــير آن يــار چـو منصـور انـدر آئی در انـاالحق تــو باشــی یادشــاه هــر دو عــالم

بمعـــنی دیــد اســرار حقیقت ثنـای حضـرتش ورد زبـان بــود سـر خـود خـاک آن درگـاه کـردی بـر او شـد کشـف اسـرار نهـانی وجــود خویشـتن برداشــت از راه

زبــانش گشــت گویــا در انــاالحق چــــرا افتــــاد از دریــــا بــــدنیا بسـوی بحـر وحـدت یـافت او راه بـــاول بـــود در اخــــر هم او شد و یا در ِجان عطار است مستور وَلَى او اَشــــــــَكارا من نهفتم کـرا قــوت کــه گویــد او انــاالحق بگــویم بــا تــو اکنــون این حکــایت بیــا بــا من بگــو این قصــه بــاری چـرا اسـرار حـق گفـتی بـه خلقـاُن بــــآخر آشــــکارا بــــازگفتی ز روی این سـخن ده پــردهٔ بــاز ز من بشـــنو بیـــان این معـــانی کــه تــا خــود را بداننــد این خلایق طریـــــق راه یـــــزدانی بیویند پی اســرار کــان خــویش مــیرو اٰزین گلهـاٰی معـنی هم تــو بــو بر درین نیلی قفس بھــــر چــــرائی بســوی آشــیان خــویش رو بــاز چـــرا در خانـــهٔ گـــل آرمیـــدی بســوی عــالم وحــدت ســفر کن بســـان قطـــرۂ انـــدر ســـبوئی بدسـت خـود سـبو را بـر زمين زن روی در بحـر وحـدت همچـو قطـره حجـــاب تـــو همین پنـــدار باشد ز فکــر تــو همــه کــارت خرابست بگــير انــدر طــريقت دامن پــير در این رہ مــر تــرا دســتگیر باشد طلب میـــدار او را گـــر رفیقی به سستی دامنش از دسـت مگـذار درِ اســـرار بـــَر رَويت گشـــايدً بگویــد بــا تــو از اســرار حیــدر بگویـــد بــا تـــو اســـرار حقیقت کــه انــدر راہ دین حــق تمامست در معـــنی بـــرویت او گشـــاید بهــــر چــــيزي دل اگــــاه پــــابي روی در بحـر وحـدت همچـو قطـره بکــوی وحــدت حــق رهنمــون شو بیـــــابی در حقیقت اشـــــنائی مکن با جـاهلان اسـرار حـق فـاش بــداني هم شــريعت هم طــريقت انــاالحق گــو تمــامی نــور گــردی تــو او را مظهــر نــور خــدا دان امیرالمؤمـــنین از جملـــه اگـــاه اميرالمؤمسنين شساه حقيقت اميرالمؤمــــنين انــــدر تنم روح

بـــه کلی گشـــت فـــانی در ره حق حقیقت گشــــت روئیـــــده ز دریا شناســا شــد بنــور خــویش انگــاه بـــدریا بـــاز رفت و همچــــو او شد در این معـنی انـاالحق گفت منصـور انــــاالحق گفت او و من نــــه گفتم اگــر بــا جــان نباشــد يــار ملحق چنـــــان دارم ز دانایـــــان روایت کـــه میپرســـید از منصـــور یـــاری تــو ای مســت می انـــوار پـــزدان همیشــه از کســان این ســر نهفــتي بیــا بــا من بگــو رمـــزی از این راز جــوابش داد و گفت ای یــار جــانی از آن گفتم رمــــوز این حقــــایق باســــــرار معـــــانی راه جویند بیــا ای ســالک این اســرار بشــنو زمــانی در گریبــان ســـر فـــرو بر تفکـــر کن کـــه آخـــر از کجـــاُئی تـــو از این عـــالم فـــانی بـــپرداز ــــوای ارجعی را گــــر ِشـــنیّدی ازین مُحنتُ ســــرای تن ُگــــذر کن یقین میــدان کــه تــو از بهــر اوئی بمانـــده در ســـبوی قـــالب تن سـبو بشـکن کـہ تـا يـابي تـو بهـره تــو پنــداری کــه این دشــوار باشد خیــــال دزد تــــو فکــــر حجابست خیـــال و هم خـــود از راه برگـــیر نـہ هـر کس پـیر خـوانی پـیر باشد بـــامر حـــق بـــود پـــير حقيقي چـــو پـــابي دامنش محکم نگهـــدار تــــــرا راه حقیقت او نماید بگویــــد بـــا تـــو از دین پیمــــبر بگویــد بــا تــو اقــوال شــریعت بگویـــد بـــا تـــو راہ دین کدامست تـــرا او ســـوی مظهـــر ره نماید بــه تعلیمش بــه مظهـــر راه یـــابی چــو مظهــر يــافتي يــا بي تــو بهــره چـو مظهـر یـافتی از خـود بـرون شو چــو مظهــر يــافتي مــرد خــدائي چـو مظهـر يـافتي خـاموش ميبـاش چــو مظهــر يــافتي اينــک حقيقت چــو مظهــر يــافتي منصــور گــردي امــام مظهــر حــق مرتضــی دان امیرالمؤمـنین اسـت اسـم ان شـاه اميرالمؤمـــــنين راه طـــــريقت امیرالمؤمـــنین اســت ادم و نـــوح

امیرالمؤمسنین موسی عمسران امیرالمؤمسنین دانم خلیسل است امیرالمؤمسنین عیسی و مسریم امیرالمؤمسنین عیسی و مسریم امیرالمؤمسنین میگفت انساالحق مرا از هر دو عالم اوست مقصود تر عشق او کنون در جوش باشم مرا عشقش ز بود خود برون کرد بروای عشق او اکنون کنم ساز بهست عشق او بر جان عطار نشسته عشق او بر جان عطار تسوی کلیسه عطار دانی سروی کلیسه عطار مسیرو سخن انسدر حقیقت گفت عطار مسیرو

دگــر پرســی ز قاضــی و زمفــتی جواب این سخن بشـنو کــه گفــتی

ز حـال قاضـی و مفـتی چــه پرسی بخـــود بربســـته دین مصـــطفی را بــه ظــاهر میرونــد راه شــریعت صـــدف بگزیـــده و بگذاشـــته در شــریعت یوســت مغــز ان حقیقت شـــريعت چـــون چـــراغ راہ باشد محمــــد در حقیقت رهنمــــا بــــود محمــــــد گفت امت را در این راه محمـــد هســت انـــوار شـــريعت اگـــر قـــول نـــبی امت شـــنودی نــه بــر قــول رســول اقــرار كردند شـــنیدی تـــو حـــدیث مـــنزل خم نـــبی گفتـــا علی باشـــد امـــامت بخـــود بربســته دین مصــطفی را شــــنیدی تــــو بیــــان انمــــا را بجـــو اکنـــون دلیـــل و هـــادی راه تــو انّی جِاعــلٌ فی الارض برخــواُن بــه قــران هم اطيعواللــه فرمــود نکــردی گــوش قــولَ مصــطَفی رًا ز قـــول مصــطفی بشـــنو ییـــامی کـــه خلقـــان جهـــان را ره نماید اگـــر او در جهـــان پـــک دم نباشد ستونســـت ان حقیقت اســـمان را چــو عــالم از امــامی نیســت خــالی نــبردی گـــر حقیقت ســـوی او راه علی را دان امـــام انـــدر حقیقت علی باشـــد قســـیم جنت و نـــار

امیرالمؤمنین یعقوب کنعان امیرالمؤمنین با جبرئیل است امیرالمؤمنین با روح همدم امیرالمؤمنین در پرده مستور امیرالمؤمنین سلطان مطلق درون دیدهٔ دل اوست موجود چرا در عشق او خاموش باشم بکوی وحدت حق رهنمون کرد بسرآرم در جنون فریاد و آواز سر من خاک آن درگاه بادا بگویم سر او را بر سر دار میرو رمسوز حیدر کرد برار دانی بهوا و انواز بین اسرار میرو بهوا و انواز بین اسرار میرو بمعنی این سخن را یاد میدار بمعنی این سخن را یاد میدار

چـو ایشـان نیسـت انـدر عـرش و کرسی

نمیدانـــد حقیقت خـــود خـــدا را شــده غافــل از اســرار حقیقت نمیداننـــد کـِــه دارد گـــوهر در میـــان این و آن باشـــد طـــَریقَت طــــریقت راه آن درگــــاه باشد ولی مقصـود این رہ مرتضـی بـود علی ســازد ز اصــل کــار اگــاه علی مرتضــــی نــــور ُحقیقت خلافی در ره ملت نبـــــودی سراســــر خلــــق را از راه بردند چــَرا کـــردی در آخــَـر َراَه را ًگم بگویــد بــا تــو اســرار قیــامت نمیدانی ره و رســـــم هــــــدارا چــرا منکــر شــدی قــول خــدا را کے تےا گےردی ز سےر راہ آگےاہ خلیفـــه بعـــد پیغمـــبر علی دان تـرا زان مصـطفی آگــاه فرمــود ندانســـتی بمعـــنی مرتضـــی را کـه باشـد در جهـان آِخــر امــامی ز اســــرار خــــدا آگــِــه نماید ر من المرابع کــرادانی امــام خــویش حــالی بمــانی مرتــد و مــردود درگــاه بــرو شــد ختم اســرار شــریعت

علی باشـــد میـــان خلـــق قـــائم بجــــــز راه علی راهی نگــــــیری حقیقت اوســت قــایم در دو عــالم

دگر پرسی که حـق را دیـده اسـت او کــدامین قطــره شــد در بحــر لؤلؤ

بگویم با تو تا حـق را کـه دیـده است هــــر انکس در حقیقت راه بین شد بــــه دین مصــــطفی او راه جوید تــو دین مصــطفی را راه مــیرو ســخن از مصــطفی و مرتضــی گو بـــدانی مظهــــر انــــوار حــــق را تـــــرا انـــــدر حقیقت ره نماید چـــو دانی بـــر رہ تســلیم او شو پس انگــه اختیــار خــویش بگـــذار بندو ده دست و بنرهم ننه دو دینده بمعــنی چونکــه انــدر حــق رســیدی بدیــــدی در حقیقت روی دلــــدار شناســــائی شــــود ناگــــاه حاصل شناســا شــو چــو قطــرہ اول بــار تــــرِا از هـــَـر دو عــــاَلم آفريدند هــر انچــه هســت ييــدا در دو عــالم درو موجـــود شـــد پیـــدا و پنهـــان ولی انسـان کسـی باشـد در این دار ز حـــال خویشـــتن آگـــاه باشد درین رہ خــاک پــاک مرتضــی شو محمـــد هســت انـــوار شـــريعت ســخن در راہ دین مصــطفی گــوی چـــنین کردنـــد دانایـــان حکـــایت کـه در جنـگ جمـل آن شـاه مـردان ستاده بـود و وصـف خـویش میکـرد نخسـت گفتــا منم شــاه دو عــالم منم گفتـــــا حقيقت بـــــود الله ظهـــــور اولین و آخـــــرینم منم بــر هرچــه میبیــنی همــه شــاه محبــــان مــــرا باشــــد بهشـــتم گنے کےاری کے عےذر آرد پےذیرم کســی کــو در رہ مــا بــرد زحمت چـو کفـار این سـخن از وی شـنیدند کشــید آن گــاہ حیــدر تیــغ کین را بجـــز ان کس کـــه او اورد ایمـــان نفرمــود این ســخن حیــدر ببــازی تفکـــر کن در این گفتـــار آی یـــار باســــرار علی گــــر راہ بیــــنی

کنید بیر تیو چیو بیوذر نیار گلنیار علی را در جهیان میتدان تیو دائم کیه نیادان خیزی و نیادان بمیری سیخن کوتیاه شید واللیه اعلم

کدامین قطره در دریا رسیده است بمعـــنی واقـــف اســـرار دین شد حقیقت رو بســـوی شـــاه جوید ز ســـر َمرتضـــک آگـــاه میشُو دليــــل ره بــــراه مرتضــــی جو ز پـــیر راہ جـــوئی این ســـبق را ز اســـــرار ولی اَگـــــه نماید ز هــر راهی کــه فرمایــد بــرو شو بھـر امـری کـہ گویـد گـوش میـدار کـه تـا درحـق رسـی ای افریــده بــدریا همچــو قطــره آرمیــدی شــوی انــدر حقیقت واقــف کــار شوی چون قطرہ انـدر بحـر واصل کــه تــا گــردی ز بحــر او خــبردار بمعــــنی از دو عــــالم برگزیدند همـــه موجـــود شـِــد در ذات آدم نمــودار دو عــالم گشــت انســان کـه او باشـد ز حـال خـود خـبردار بمعـــنی در طریـــق شـــاه باشد ز خــود بیگانــه بــا او آشــنا شو وليكن مرتضيي بحير حقيقت طریــق راه دین از مرتضــی جــوی ز عبداللـــه عبـــاس این روایت میان هر دو صف چون شـیر غـران دل آن کـــافران را ریش میکـــرد ینــــاه جملــــه افــــاق و ادم که کـردم از دو عـالم دسـت کوتـاه من از انـــوار رب العــالمينم بفرمــان من از ماهیســت تــا مــاه خـــوارج را بـــه دوزخ میفرســـتم چــو ارد توبــه او را دســت گــيرم کنم بر وی به لطف خـویش رحمت بـه قصـد شـاه مــردان در دویدند سراســر کشــت کفــار لعین را نبرد از کافران دیگـر کسـی جـان نـــدانی این حکایتهـــا مجــــازی که باشـد این سـخنها جملـه اسـرار حقیقت را همــه در شــاه بیــنی

در او بیـــنی بمعـــنی نـــور یـــزدان هم او باشــد بمعــنی شــاه و سـِرور تـو او را از دل و جـان بـاش مـاُمور مــرا جــان و دل از وی زنــده باشد مـرا قـدرت نباشـد وصـف ان شـاه ز وصـف خـود سـخن را انـدکی گفت نیایــد وصــف او از صــد هــزاران اگرگـــویم حـــدیث از ســـر حیـــدر بگویــد نی حــدیث ســر اُن شــاه بگویــــد از زبـــان بی زبـــانی من آن گــویم کــه ای نــور منــور تــوی بــر هرچــه میبینم همــه شــاه تــوی فرمانــده انــدر هــر دو عــالم تـــو دادی جنت المــــاوی بــــه ادم خليــــل اللــــه را نمــــرود بي دين در ان دم مر ترا خواند از دل و جــان تــرا میخوانــد موســی در مناجــات تــرا عیســی و مــریم بــود بنــده محمـــد هم تـــرا ميخوانـــد ناگـــاه تــــو شــــاه اولين وآخريــــنى تــو بــودی در بلنــدی و بــه پســتی تـــــوی در دیـــــدۀ من نـــــور بینا تــوی انــدر میــان عقــل و جــانم مــرا از فضــل و رحمت دســتگیری در اســــرار بــــر رویم گشــــادی نپرســــی از کم و از بیش مــــا را تـرا شـد بخشـش و رحمت مسـلم

دگر پرسی مسلمانی کـدام است چرا در پیش دین پرنـده رام است

مسلمانی بسود راه شسریعت ای دوست شریعت از ره معنیست ای دوست شریعت پوست مغز آمد حقیقت شریعت فی المثل بیناست از حال بخود بربسته اها شریعت اها دنیا همچو دیوند حقیقت اها دنیا همچو دیوند بباید دیرو را در بند کردن شریعت حفظ اها این جهانست بمغریعت حفظ اها این جهانست بمغریعت ره نماید بساول باز گویم از شهادت بین بود ای مرد آگاه شهادت این بود او دانا و بینا

شــوی انــدر ره عقــبی خــدا دان هم او باشــت حقیقت راه و رهــبر که تا گـردد سـر و پـایت همـه نـور دل و جــانم مــرا او را بنــده باشد کـه وصـف او دراز و عمـر کوتـاه سـخن از صـدهزاران او یکی گفت رود گــر عمــر جاویــدان بیایــان جهــان بــر هم زنم جملــه سراسر براًیـــد نالـــه و فریـــاد از چـــاه حـــدیث او بـــود ســـر نهـــانی تــوی انــدر حقیقت شــاه ســرور تــوی از هرچــه بینم جملــه اگــاه سلیمان یـافت از تـو ملـک و خـاتم بطوفــان نــوح را بــودی تــو همــدم در اتشِ چـون فکنـدش از رہ کین شــد آتش در وجــود او گلســتان بـراوردی مـر او را جملـه حاجـات بـه نـامت مـرده را میکـرد زنـده که شق شد ماه از انگشت ان شاه تــو نــور اســمان و هم زمیــنی تو بـودی و تـو باشـی و تـو هسـتی تــِويِ انـــدر زبـــان َبنــَـده گوياً از ان گــوهر فشــان گشــته زبــانم خطــای رفتــه را انــدر پـــذیری بكــــوى رحمت خــــود راه دادي رســانی در وجــود خــویش مــا را ســخن كوتــاه شــد واللــه اعلم

نمیدانم شــــریعت از حقیقت حقیقت را بمعــنی اوســت چــون بوست

میان این و آن باشد طریقت که باشد فی المثل تمثیل تمثال نمیداننسد حقیقت معسنی آن بمعسنی در حقیقت نیست بینا همیشه با خروش و با غریوند بامیدی وراخرسند کسردن بمعسنی در حقیقت پاسبانست بحه دارد معنی هر یک حقیقت در معنی به رویت او گشاید نمسایم آنگهی راه عبسادت که برداری وجود خویش از راه کیدانی هیچ غیر از حق تعالی

بــه نــور او شناســا باشــی او را شــوی انــدر ره معــنی خــدا دان کــه دین ینداشــتی او را از ان پیش شـوی از هرچـه غـیر اوسـت بـیزار بغــير دين حــق آلــوده كــردى کـنی از بهــر جملــه گفت و گــوئی کـه او مقصـود باشـد انـدرین راه نهــادن بــر زمین روی نیــاز است تو ان را خواه نیک و خـواه بـد کـیر همـان سـاعت همانـدم انچنـان کن کــنی درمانــدگان را دســتگیری بـذکرش باشـی انـدر ً گـاه و بیگــاًه كـــه در دل ذكـــر الَا اللـــَه باشد کــه از غــیرش بیــابی بی نیــازی نهادہ مهار بار لب صبح تا شاًم کجاداننـــد دیـــوان قـــدر قـــران بدیشان خویش را بایـد قـرین کـرد ســخن پیوســته بایــد گفت از حق همیشــه گفتگــوی حــق شــنودن کـــه در انجـــا نباشـــد آشـــنائي خطاهـای کسـان را در یــذیری بده از مال خود حق امام است ز مــال خــود دھی حــق خــدا را کـه گـیرد دسـتت او انـدر قیـامت تـرا از آنچــه بــود از بیش و از کم سراســر انچــه داری در ســیاری حجـــاب خویشـــتن بـــردار از راه بسوی حق سـفر در خـویش گـیری بحق رفتن همین معنیست در اصل روان گـــردی بســـوی خانـــهٔ دل دَرَ آن خانــه نگنجــد َغِــير دلــدار ہے نےور او شےوی آنگےاہ واصل انا الحـق گـوئی و گـردی همـه نـور همـــه او باشـــداندر عین دیـــدار کنــون عطــار این طومــار در پیچ

بـــدانی مظهــــر انــــوار یــــزدان طهــارت ان بــود کــو داشــتي پيش کــنی کوتــاہ دســت از وی بیکبــار دل و دسـتي کـه ان فرسـوده کـردي ہے آب حلم بـاری شسـت و شـوئی کــه باشــد قبلــۂ حــق پــیر اگــاه چــو قبلــه پــافتی آنگــه نمــاز است نمــاز تــو بــود فرمــان آن پــير بھــر امــری کــه فرمایــد چنــان کن ز ۚ مــَـرد وقَت اگــر فَرمــان پــذيري نباشــی یــک زمــان بی ذکــر الله نمـــاز تـــو درســتِ آنگـــاه باشد نمـــاز تـــو بـــود انگـــه نمـــازی بـــروزه نـــيز بايـــد بـــود مـــادام مگـو اسـرار حـق بی امـر و فرمـان نبایــــد غیبت اخــــوان دین کــــرد بدرویشــــان ببایــــد بــــود ملحق نبایـــد جـــز حـــدیث دین نمـــودن بپـــا هرگـــز نبایـــد رفت جـــاُئی بپوشــــان عیب کس را برنگــــیری زکـوۃ مـال میـدانی کـدام اسـت؟ شـفیع خـویش سـازی مصـطفی را بــود در مــال تــو حــق امــامت بــــه درویشــــان ره حقی دهی هم نـــداری بـــاز از حـــق آنچـــه داری حجــاب تســت در معــنی زروجــاه دگــر خــواه انکــه ره در پیش گــیری ببّــری از خــود و بــا او کــنی وصل قـــدم بــــيرون نهى از عــــالم گل کــنی آن خانــه را خــالی ز اغیــار در آن خانــه کنــد آن یــار مــنزل شــوی انــدر حقیقت همچومنصــور نمانـــد در وجـــودت هیچ آثـــار همــه او باشــد و دیگــر همــه هیچ

دگـر پرسـی چـرا انسـان فنـا شـد؟ چـه فرمـان يـافت زين عـالم كجـا شـــــــــــد؟

بگــویم بــا تــو ســری ای ســخندان دگـــر گـــویم فنـــای او کـــدام است چــو انسـان رفت پـاک از ملک عـالم بقــــای خـــود مقــــرر در فنـــا دید چــه بینم هســت انســان مــرد کامل شــناس انســان کامــل مصــطفی را

ازین عالم کجا خواهد شدن آن چو فانی شد بقای او کدام است مر او را گشت سلطانی مسلم صفای باطن خود در صفا دید که شد در بحر الاالله واصل بسدانی مظهر نور خدا را

بـــدو باشـــد بقـــای جـــاودانی کے باشد گاہ پیدا گاہ پنھان تــو او را گــوهر ادم را صــدف دان ولی انسان ز جوهر هـای یـار است روی چون قطـرہ انـدر بحـر اعظم تــو بشــنو این ســخن ای مــرد دانا کے تا باشی بے نور حیق منور در این نیلی قفس بھــــر چــــرائی کـه از بحـر وجـود اوسـت قطـره شــوی در بحــر الا اللــه و اصل خــدای خویشــتن را هم بدانست بــرون امــد ز پــرده ســر انــوار زمین و اســـــمان پیرایــــــهٔ او ر۔ اور سے ایڈ او در جھےان کم نبےودی سےایۂ او در جھےان کم نبــودی ســایهٔ پیرایـــه بـــر ما طریـق راسـتي در دین همین است مگــو بــا ناکســان زینهــار این راز که تا یابی ز اصل خویشتن بهره چو قطرہ سـوی بحـرش اشـنا شد

بـــرو ختم اســـت اســـرار معـــاني تــو حیــدر را شــناس انــوار یــزدان تـــو او را مظهـــر انـــوار حـــق دان در این دریــا جــواهر بیشــمار است در این اسرار چـون گشـتی تـومحرم بگــــویم میرود قطــــره بــــه دریا بــرو بشــناس خــود را ای بــرادر ــه میکن تـــو آخـــر از کجـــائی بــدان گــر داری از اســرار بهــره چــہ دانســتی تــو ای انســان کامل کسی کـو خـویش را این دم بدانست بـاول چونکــه ظــاهر گشــت انــوار همـــه خلـــق جهـــان در ســـایهٔ او اگـــر ظـــاهَر نميشـــد او بعـــالم اگــر غــایب شــدی یــک دم ز دنیا حـدیث لـو خلـق را معـنی این است چـه دانسـتی بـرو بـا خـویش مینـاز ز بحِرش خویش َراً گم کنَ چوَ قطرهُ بـہ اخـر وصـل انسـان بـا خــدا شد

زمن پرســـی طریـــق اولیـــا را طریــــق صــــدر دارانبیــــا را

بــدان کانســان کامــل انبیــا بــود بـــه عـــالم انبيـــا بســـيار بودند ولیکن شــش پیمـــبر در طـــریقت نخســـــتین این نـــــدا در داد ادم پس ابـــراهیم بـــد صـــاحب توکل ز بعــــــد او كليم اللــــــه را دان بیامـــد بعـــد از ان عیســـی مـــریم ز بعـــدش خـــاتم خيرالبشـــر بـــود بـــرو شـــد ختم اســـرار شـــریعت کــه حــال جملــه پیغمــبران اوست ازو میــــپرس اســــرار شــــریعت بقــــرآن این چــــنین فرمــــود داور کـہ عـالم را بـہ شـش روز افریـدم بـــود عـــالم حقيقت عـــالم دين بــود شــش روز دور شــش پیمــبر ولیکن روز دین ســالی هـــزار است چـه گـردد شـش هـزار از سـال آخر بســـر آیـــد همـــه دور شـــریعت تـــو اســـرار قیـــامت را نـــدانی نبــد فرمــان کــه ســازند انبيــا را حــدیثی مصـطفی گفتــه درین بــاب کــه جن و انس چنــدانی کــه باشــند کــه بردارنــد علم از پیش خلقــان

ولی بهـتر ز جملـه مصـطفی بـود نــه جملــه واقــف اســرار بودند شــدند مــامور اســرار شــریعت بگســترد او شــریعت را بــه عــالم کــه بــر وی آتش نمــرود شــد گل عصـا شـد در کفش ماننـد ثعبـان کــه مــرده زنــده گردانیــد از دم کـه او پیغمـبران را جملـه سـر بـود طريــق اوســت اكمــال طــريقت اگــر دانی تــو این اســرار نیکوست ہے پیش حیــدر امــد دین و ملت تــو تــا دینش بــدانی ای بــرادر محمـــد را بـــه عـــالم برگزیـــدم چــــنین دارم ز پــــیر رَاه َتلقین مــرا تعليم قــرآن گشــت يــاور بـدان تـرتیب عـالم را مـدار است شـود قـايم مقـام خلــق ظـاهر بــامر حــق شــود ييــدا قيــامت رہ دین و قیــــامت را چــــه دانی رمـــوز این قیـــامت اشـــکارا روایت این چـنین کردنـد اصـحاب همــه انــدر قيــامت جمــع باشــند نباشــد قــوت برداشــتن شــان

کنــد اســرار پنهــان آشــکارا نمایــــد ســــر علم آخـــِـرین را در بســته بــه خلقــان او گشــاید جمــاد و جــانور پابــد ازو جــان برفتــه راه حــق را از ضــلالت کنـــد علم حقیقت جملـــه ظـــاهر بہ معنیش تو باب مصطفی دان ز خوداًگــاه میــدان مرتضــی را ازین درگــاه بیــنی مصــطفی را درو بیـــنی حقیقت ســـر مطلق اميرالمؤمــنين ميــدان تــو يعــنى: اميرالمؤمــنين بــا نــوح همــدم اميرالمؤمـــنين بـــا روح همـــدم اميرالمؤمـــنين اصـــل فتـــوت اميرالمؤمنين نطق زبان است اميرالمؤمــــنين انســــان كامل اميرالمؤمـــنين ختم رسـِــالت مطیّے حیدر کیرار گیردی تــو بــاب اللــه را دانی بــه تحقیق بــدین دولت خــوش و خورســند

بــــه تنهــــائي علي بــــردارد آن را بگویـــــد جملــــه علم اولین را خـــدا را هم بـــه خلقـــان او نماید جهــان گــردد ازو پــر امن و ایمــان کسـی کـو مـرده باشـد در جهـالت نمانـــد در جهـــان ترســـا و کـــافر قیــــامت دور دین مرتضــــی دان تــو بــاب اللــه ميــدان مرتضــي را ازین در رو کــه تــا بیــنی خـــدا را ازین در گــر روی باشــی تــو برحق کــه بــاب حــق هم او باشــد بمعــنی اميرالمؤمـــنين اســـت جـــان ادم امیرالمؤمـــنین عیســـی و مـــریم اميرالمؤمـــنين بـــاب نبـــوت اميرالمؤمــنين شــرح بيــان است اميرالمؤمـــنين ســـلطان عـــادل اميرالمؤمــــنين بــــاب ولايت اگـــر از بحث برخـــوردار گــــردی مـــراتب گـــر نمایـــَد رَاه تحقّیق در این دربـاش و دولتمنــد میبــاش

دگر پرسی کـه دارد زهـد و تقـوی درین معنی مرا چه هست دعوی؟

که یشت یـا زد او بـر هـر دو عـالم مقــام قـــرب وحـــدت مـــنزل او امــیر خــویش دانــد مرتضــی را ز نــا فرمــانيش اســتغفرالله ولی بی امــر او بــر تــو وبالست کے تـا کـافر نمـیری ای مسـلمان کــه غــیر مرتضــی او را امامست کـه او را نیسـت راه و رسـم حیـدر چـه داری حب او بـر خـود روا دان نـــدانی از رہ معــــنی خــــدا را بــــر آری نعــــرۂ اللــــه اکــــبر بـود بی امــر حیــدر خــاک بــر سر نیابی ذرۂ نے شےوق ونے حال بـــترک غفلت و روی و ریـــا کن بـــرو هم مالـــک دوزخ نگین است طریـــق مخلصــان مؤمنـــان کن تـــو برپـــادار فعـــل اوليـــا را یقین میــدان کــه او مــردار باشد تــرا از راہ این معــنی ســبق گفت زني لاف انـا الحـق همچـو منصـور شراب شوق خورد از دسـت حیـدر

کسـی از زهـد و تقـوی شـد مسـلم نباشـــد غـــير حـــق انـــدر دل او شناســــد از رہ وحــــدت خــــدا را نباشــد یـک نفس بی امــر آن شــاه بـامرش هرچــه کــردی آن حلالست نتــابی ســر دمی از امــر و فرمــان بــر انکس مــال این دنیــا حرامست حراًمســت اهــل دنیـــا را زن و زر نمــاز و روزه بی مهــرش خطــا دان نـــدانی گـــر طریـــق مرتضـــی را شــوی گــر واقــف اســرار حیــدر عبــادت را بــدانی گــر تــو یکسر اگر طاعت کنی بی او تـو صـد سـال تـو طـاعت را بـه امــر اولیــا کن ھر انکس کـو ریـائی شـد یقین است تـو هرچـه گفت حيـدر ان چنـان کن تـــو حــــرمت دار قــــول انبيــــا را ز هــر چــيزي كــه حــق بــيزار باشد تو ایمان بـا کسـی اور کـہ حـق گفت چــه ایمــان اوری گــردی همــه نــور انــــاالحق گفت آن پــــاک منــــور

بخــوردم شــربتی از دســت حیــدر بـــود مســـتی شـــوق او بجـــانم بجــان و دل سرشــتم مهــر حیــدر حلال این دانم و دیگــــــر نــــــدانم

امــامت خلــق عــالم را ازو راست ترا ایمـان و دین از وی تمـام است طریــــق راه ایشانســـت در دین سراســـر رهـــروان را او يناهست بـــراه او شناســـا شـــو خـــدا را طریـــق دین حـــق از وی بیـــاموز کے این باشے طریے اهل ایمان ز بعــد مصــطفی صــاحب زمانند فــدای جــان او جانهــای مــا بــاد محمــد دان وسـط از حکم ســرمد همــه یــک نــور از نــور خــدائیم یکی باشــیم مــا انــدر مظــاهر کے این باشد طریق اهل ایمان کے تیا گیردی ز اصیل کیار اگیاہ بظـاهر گرچـه میبیـنی تـو بسـیار مقــامی دارد انــدر هــر مکــانی گهی درویش و گــه شــاه جهانست بــدو خــود مؤمنــان را اشتیاقست تـو در ظـاهر نمیـدانی کـه چونستِ نباشـــد مـــنزلی او را و مـــأوا گھی پیـدا و گـاھی در نھـان است کــه ظــاهر ســازد اثــار غــرایب محبــــان على جَملــــه برآنند بمعـــنی مظهـــر اللـــه یـــابی چــه میپرســی ز ترســا و ز کــافر کــه پــا بنهــاد بـــر دوش محمد اميرالمؤمـــــنين اســـــرار آدم اميراًلمؤَمـــــنين روح وروانم بجـو او را بهـر جـائی کـه خـواّهی همیشــه عابــد و معبــود او بــود نیــابی در مســلمانی تــو نــامی ب___ود هم اول و آخـــــَر محمد مگـو بـا ناکسـان اسـرار پنهـان ســـخن كوتـــاه كن واللـــه اعلم

محمــد چــون ز پیش خلــق برخاست ز بعــد مصـطفی حیــدر امــام است امــام اســت مرتضــی و ال یاســین علی انــدر جهــان مقصــود راهست دلیـــل راہ حـــق دان مرتضـــی را چــَــراَغ مَهـــر او در دل برافـــروز امامــــــان ره دین را یکی دان ہند۔۔۔۔ بظــــــاهر گـــــَـردہ و دو هادیانند ولى فرمــود احمـــد اصـَـلَ ايجــاد کــــه مــــا را اول و اخــــر محمد بظــاهر چــاردہ معصــوم مــاِئیم ز اول هم ز اوســـط تــــاً بــــآخر امامــــان ره دین را یکیـــدان بحــق در سلســله مــيرو در اين راه یکی میــــدان ز روی ذات انــــوار ظهـــوری دارد انـــدر هـــر زمـــانی گهْی طَفَـــل َو گهِی پـــیرو جوانست گهی در مصـر و گـاهی در عراقست زمین و آســـــمان را او ستونست ببـــاطن دانمش انـــدر همـــه جا بـدین معـنی همیشـه در جهـان است ازین رو گفتهانــد مظهـــر عجـــایب بــــــهُ دنيـــــا نـــــايْب أو رهبرانند شناســا شــو بــدو تــا راہ یــابی اگـــر بشناســـی او را ای بــــرادر بگـــویم نـــام آن ســَـلَطان ســـرَمدَ اميرالمؤمــــنين شــــاه معظم اميراًلمؤمــــنين ورد زبــــانم طفیــل اوســت از مــه تــا بمــاهی خــدا را در جهــان مقصــود او بــود اگـــر دانی بـــه غـــیر او امــَــامی یکی دان نــــور حیـــدر را و احمد سـخن کوتـاه کن عطـار میـدان معــاد خلــق دان او را بــه عــالم

دگـر پرسـی کـه نـاجی کیسـت در راه درین ره کیست از اسرار آگاه

نمیدانی درین رہ کیســــت مالک بکـویم بـا تـو این اسـرار در یـاب شــوند در دین هفتــاد و ســه ملت بــود هفتــاد و دو مـــردود درگــاه کسی کو واقف از سـر امـام است امــام خــویش نامــد مرتضــی را نباشــد منکــر او قــول نــبی را وليكن ناشناســـــــان هالكانند کـہ او باشـد ز اصـل خـویش اگـاہ بعـــالم مظهــــر اللــــه دانست بمعـــنی واقـــف اســـرار باشد . امیرالمؤمـــــنین او را پُناَهست شود بیشک سےرا پایش همـه نـور تــو دســت از دامن او برنــداری بِهِــر چــيزي دل آگــاه ً دادست ُ گهی پنهان بـود او گـاه پیـدا مـر او را گفتهانـد مظهـر عجـایب بمعنی بـاطن و ظـاهر همـه اوست میـان جـان و دل آب حیـات است بـــود آن هالـــک بیدین منـــافق طریــــق ملت ان شــــه ندانست گزینـــــد در ره دین پـــــیردیگر ندانـــد او امـــام حــــق ولی را نهادہ جان بکف منصور نبود نمیدانــد امــام و رهــبر خــویش نتـابی سـر ز امـر حضـرت شـاه وجـود خـود کـني همچـون گلسـتان چگــــویم بــــه ازین واللــــه اعلم

تـــــو نـــــاجی را نمیدانی ز هالک حـدیثی مصـطفی گفتـه در این بـاب چـــنین فرمـــود کـــز بعـــد من امت یکی نـــــاجی بــــود در دین الله بگــویم بــا تِــو آن نــاجی کــدام است بـــود مـــاُمور امـــر مصــطفي را شناســـد از رہ معـــنی وصـــی را شناســــای امامــــان ســــالکانند ہےود نیاجی کسے بیشےک درین راہ تو با حـق دان کسـی کـو راہ دانست تـو نـاجی دان کسـی کـو یـار باشد تو ناجی دان کسـی کـو راہ شاہست ھــر انکس کــز علی گردیــد مــامور ازو باشـــد نجـــات و رســـتگاری خــدا اورا بــه هــر جــاه راه دادست تـو حاضـر دان مـر او را در همـه جا گھی حاضــر بـــود او گـــاہ غـــایب بگـــویم اول و آخـــر همـــه اوست یقین میــدان کــه او از نــور ذاتست در این اســرار مــرد نیــک صــادق تو ھالـک دان ھـر آن کـو رہ ندانست تـو ھالـک دان کسـی کـو غـیر حیـدر تـو ھالـک دان کـہ نشناسـِد علی را تــو ھالــک دان کســی مــاٰمور نبــود تو هالک دان کسی کو نیست درویش اگــر خــواھی کــہ باشــی نــاجی راہ اگــر بنــدی کمــر در راه فرمــان ہے جـان ازاد شـو از هــر دو عــالم

دگر پرسی کے علم دین کدامست کے آن مـا را ز امـر حـق پیامست

علــوم دین بگــویم بــا تــو ای یــار علــوم بــاطنی را گــوش میــدار ز علم بــاطنی ای یـــار انـــور کــه علم دین بــود دانســتن راه شناســی خویشــتن را گــر کجـائی امـــاول از کجــا داری تـــو آغــاز امــام خویشــتن را هم بـــدانی ولیکن کس بخــــود این ره نداند طلب کن پــیر رهــبر انــدرین راه تــود این ره نداند تـــرا راه حقیقت او نماید از آن در علم دین آگـــاه گـــردی تــو او را گــر شناســی علم دانی تــو او را گــر شناســی علم دانی تــو او را گــر شناســی علم دانی

تو این اسرار از من گوش میدار علـوم ظـاهری فرمـوش میـدار چـنین گفتنـد دانایـان رهـبر شـود در راه دین از خـویش آگـاه درین محنت سـرا بهـر چـرائی طلب داری حیـات جـاودانی کـه گردانـد تـرا از کـار آگـاه در اسـرار بـرویت گشـاید در اسـرار بـرویت گشـاید تـو واقـف از کلام اللـه گـردی علـودانی علـوم اول وآخــر بخــوانی بغـیر او دگـر چـیزی نـدانی بغـیر او دگـر چـیزی نـدانی

تــو او را گــر شناســی جــان بیــابی همین اســت علم دین ای مــرد دانا بفـــر شـــاه مـــردان ره بـــری تو مقــام علم دین در فــر شــاهی است بمعنـــایش نمـــایم من تـــرا راه مـبین خـود را اگــر تــو مــرد دیــنی تـو خـود را محـو کن در شـیر یـزدان دراًئی در مَقــــام خودپرســــتی بجــز حــق هرچــه مقصــود تــو باشد تو خود را نیست میکن هست اوباش تــو خــود اول شناســی یس خــدا را بـــہ اســـرار علی گـــر راہ پـــابی تــو او را گــر شناســی نــور گــردی تــو او را گــر شناســی مــرد راهی باســرارش اگــر باشــی تــو محــرم بنــــــور او ولی او را شناسی بهــر عصــری ظهــوری کــرد در دهر محمـد نـور و حيـدر نـور نـور است تـــــرا رهــــبر بــــود او ره نماید تــــرا دانش بــــدان در کــــار آرد بــرو عطــار این ســر را نگهــدار من اســــراری کــــه در دل مینهفتم در معــــنی بــــرویت برگشــــادم بگــو بــا مــرد دانــا ســر حــق را

دگـر پرسـی ز من این چـرخ فـیروز ز بهـر چیسـت گـردان در شـب روز

بگــویم بــا تــو از احــوال گــردون چِـنین میـدان کـه این چــرخ مــدور بگــردد روز و شــب این چــرخ دوّار همه سرگشته گـردانِ بهـر يـار است بگـــردد این چـــنین گردنـــده افلاک همــــه سرگشـــته فرمــــان اویند بگــردد این چــنین پیوســته مــادام بگــردد این چــنین گردنــده گــردون ــردد تـــا نبـــات از خـــاک روید بگــردد این چــنین در گــرد عــالُم ســـپهر و انجم و خورشـــيد تابـــان بــبین گــر ز آنکــه داری نــور بینش هـر ان چـیزی کـه پیـدا شـد ز معبـود جهــان یابــد از انســان زینت و زین بزیــر گنبــد فــیروزہ گــون طــاق تمَــــاًمی بهــــر اَنسَـــان آفریدند هــر آنچــه هســت از پیــدا و پنهــان مــر او را عــالم کوچــک از ان گفت

طریــق بــوذر و ســلمان بیــابی کــه دانــا در ره وحــدت خــدا را شــوی واقــف ز ســر حیــدری تو مـرا در معـني اين علم راهي است کے تا گیردی ز سیر وحیدت اگیاہ خـدا بیـنی اگــر خــود را نــه بیــنی خــدا بین و خــداخوان و خــدا دان تو خود باشی بت و خود را پرسـتی همــان مقصــود و معبــود تــو باشد زجام وحـدت حـق مسـت او بـاش ز بعـد مصـطفی خـود مرتضـی را ز علم مصــطفی اَگـــاه یـــابی بپــاکی خوبــتر از هـــور گـــردی بیّـــابی در ًدو عـــالم پادشـــاهی روی چون قطـرہ انـدر بحـر اعظم مکن بــــــا نعمت او ناسیاسی گهی باشد بـه صـحرا گـاه در شـهر بهرجائی که خوانی در حضور است نشــــان راه آن درگــــه نماید ز بی راهی تــــــــــرا در راه آرد میـان عاشـقان میگــو تــو اســرار بتـــو ای مـــرد ســـالک بـــازگفتم کلیـــد علم بـــر دســت تـــو دادم ز نادانــــان بگــــردان این ورق را

کے تا ہیےنی بمعےنی سےر بیچےون کــه گــردان شــد بــامر پــاک داور همــه مقصــود او دیــدار ان یــار ز بهـــر ديـــدن او بي قـــرار است بودتــا اب و بــاد و اتش و خــاک همـــه دلـــداده و شـــیدای اویند کــز ان گشــتن زمین را باشــد ارام کــه تــا ایــد در و یــاقوت بــیرون ازو حیــوان غــذای خــویش جوید کـــزو پیـــدا شـــود در دهـــر آدم همـه سرگشـتهاند از بهــر انســان کـه بـر انسـان شـده ختم افـرینش حقیقت را همــه مقصــود او بــود کــه باشــد مجمــع اثــار کــونین هر ان چیزی کـه تـو بیـنی در افـاق مــــر او را دردو عــــالم برگزیدند همـه موجـود شـد در ذات انسـان نیــارم درّ این اســرار را ســفت

ولی انسـان ز بهــر کردگــار است شناســد خــویش از آغــاز و انجــام بدانـد کـز چـه موجـود اسـت اشـیا شــود او را شناســائی چـــو حاصل امـــاَم كــَــَل عـــالِم مرتضـــی دان ز شــوق او بــود گــرداَن کــواکب ســـپهر از بهـــر او گردنـــده باشد ز حــل باشــد کمینــه هنــدوی او بهــر دم مشــتری تســبیح خــوانش برفتــــد تیــــغ مــــریخ ســــتمگر بمــدحش زهــره هــر دم ســاز دارد بــود از جــان و دل خورشــید انــور ز نــــور مرتضــــی او نــــور دارد عُطـــارد منشـــی دیـــوان او دان بسی گـردد بگـردش مـاه شـب گـرد همــه از شــوق او نــالان و گــردان همه سرگشتگی شان بهر شاه است زمین و آسـمان او راسـت مقصـود بـــود او را بهــــر جــــائی اساسی ولی در اصــل یــک سررشــته دارد نگــردد منقطــع ســر رشــته هرگز چــنین تقــدیر داد این رشــته را تــاب

دگــر پرســی کــه لــذات جهــان را نمــایم بــر تــو اســرار نهــان را

تــو لــذات جهــان و حشــمتش دار زر و زن هم بمعــنی نیســت لــذت تــو لــذات جهــان لــذات دين دان حقيقت هســت لــذات جهــان علم تـــرا قـــوت بـــود از علم ديـــني ز علم دین بیـــابی ســـر کـــونین تــرا لــذت ز علم و از عمــل بــوی مجـو لــذت ز ملــک و جــاه عــالم ز غــیّر حــق َشــوی هَم بــر کرانه ز خــــود یکبــــارگی آزاد گــــردی تـــرا لــــذت ز حب شــــاه باُشد ز مهــر مرتضــی یــابی تــو قــوت تو او را جو کـه در عـالم چـو جانست شـــدن در راه او لـــذات میـــدان ازو باشــد همــه لــذات این کــار عبــادت را تــوهم لـــذات ميـــدان عبـــادت را بـــامر مرتضــــی کن مگــردان ســر دمی از راه عرفــان

مــر او را جــز شناســائي چــه کــار است

بیاد حـق بـود در صـبح و در شـام شــود عــارف بنــور حــق تعــالي بدانـــد در جهـــان انســـان کامل تــو او را مظهــر نــور خــدا دان مـر او را سـر بسـر گشـتند طـالب مـر اوِ را از دل و جـان بنـده باشد همین گـردد کـه ره یابـد سـوی او ثنـــای او بـــود ورد زبــانش کـه تـا سـازد جـدا از دشـمنش سر بهرســـــازی هــــــزار آواز دارد غُلاَم و چــــَـاکر اولاد حیــَــدر کـــز آن آفـــاق را معمـــور دارد ز شــوق او بــود در چــرخ گــردان که در گشتن نه بینـد کس ازو گـرد نمیگــویم چگــویم بــا تــو نــادان چه خورشید و چـه چـرخ و سـال و ماهست

همـه اشـیا ز بهـر اوسـت موجـود بهـــر وقـــتي بـــود او را لباسي کــه این رشــته بهم پیوســته دارد ز انکــار چــنین معــنی بیرهــیز کـه گـر مـرد رهی این رمـز دریـاب

حقیقت حشــمت دنیــا ســت ازار بـــود انـــدر حقیقت رنج و محنت ز لــذات جهــان مقصــود این دان سـخاو رحمت و احسـان و هم حلم ازو مقصــود هــر دو کــون بیــنی بیـــابی در دو عـــالم زینت و زین چه خوانی لذت علم از عمـل جـوی بیفشــان دســت همت از دو عــالم نـــه بیـــنی خویشـــتن را در میانه مطیے حیدر کیرار گئیردی بمعــنی گــر بســویش راہ باشد ببــارد بــر تــو بس بــاران رحمت رفیـــق اولیــا در هـــر زمانست ازو باشــد طریــق راه عرفــان بــرو طــالب رہ مـــولا نگـــه دار ولی بایــد کــه او باشــد بفرمــان بـــترک غفلت و روی و ریـــا کن کے تـا کـافر نمـیری ای مسـلمان در آن ره خـویش را درچـاه بیـنی
حقیقت در دو عـالم او امـام است
ازو گــردی چــه خورشــید منــور
رهانــد مــر تــرا از رنج و محنت
کـنی در هــر دو عـالم کـامرانی
عــدوی وی بــدوزخ جــاودان کن
همیشــه گفتــهٔ عطــار میخــوان

بغــــیر او اگــــر راهی گزیــــنی ازو دنیــا و عقبــایت تمــام است ازو یـابی بهشـت و حــوض کــوثر کــه او باشــد قســیم نــار و جنت حقیقت مرتضــی را گـــر بـــدانی بهــر چــه مرتضـی گویــد چنـان کن تــو آن گفتــار را لـــذات میــدان

دگر پرسی کے عدل شاہ چونست که ظالم در دو عالم خود زبونست

اگــر دانی طریــق عــدل نیکوست کــه او باشــد ز اصــل کــار اگــاه بدانــــد در حقیقت مرتضــــی را طــریقت را دثــار خــویش ســازد وجـود خـود بـدین مـنزل رسـاند بمعــنی بــر طریــق شــاه باشی چــه باشــی مبتلا او را بخــوانی کـه بـرداری وجـود خـویش از راه کــه باشــد در دل تــو حبّ حیــدر سـخن جــز حيــدر صــفدر نگــوئي کے در کےونین جےز حیےدر نے بیےنی میـــان عارفـــان فرخنـــده باشی طریـــق ملت ان شـــاه جــــوئی مطیے مرتضی باشــد چــو قنــبر نه همچـون جـاهلان راه خطـا رفت وگـــر نـــه در حقیقت جـــاهلی تو کـه در ملکش بـود چـه دادخـواهی میـــان عارفـــان فرخنـــده باشی حقيقت مظهــــر اللــــه جــــوئي نهی از عـدل بـر سـر تـاج شـاهی ولی نزدیــک دانایــان عیــان کن تــو از اغیــار ســرّ خــود نگهــدار یکی را دین حـــق باشـــد مســلم نـه ایشـان در خـور اسـرار باشـند عیان میکرد سرّ من عرف را چہ نادانی به آن حق کِے کے کردند جهـان زیــر و زبــر گــردد سراسر طریــق مصــطفی و مرتضــی را ولی این رہ بســــوی شــــاہ بینم ۔ در رحمت بـــــرویم بـــــاز دارد بـــود نـــور دلم ز انـــوار حیـــدر ز مهــوش خانــهٔ دل شــد منــور حقیقت از همــــه اگــــاه باشد کـه تـا بیـنی تـو در دل نـور یـزدان نمیبیـنی بـه چشـم دل چـه کـوری

بگــویم بــا او ســر عــدل ای دوست کسـی را عـدل باشـد انـدر این راه گزینـــد او طریـــق مصـــطفی را شــریعت را شــعار خــویش ســازد حقیقت را مقــــام قــــرب داند عـــدالت این بـــود کاگـــاه باشی عـــدالت ان بـــود کـــانرا بـــدانی عـــدالت آن بـــود ای مـــرد آگـــاه عـــدالت آن بـــود ای پـــار انـــوار عـــدالت آن بـــود گـــر راز جـــوئی عـــدالت آن بـــود گـــر راز بیـــنی عــدالت آن بــود گــر خنــدہ باشی عـــدالت آن بـــود گـــر راہ جـــوئی تــو عــادل دان کــه دارد حب حیــدر تـو عـادل دان کـه راه مرتضـی رفت اگـــــر دانی علی را عــــادلی تو اگـــر عـــادل شـــوی بـــر راہ باشی اگــر تــو عــدل ورزی زنــدہ باشی تــرا گــر عــدل باشــد راہ جــوئي بخواہ از عدل هر چـیزی کـه خـواهی ز جھـل جـاھلان این سـر نهـان کن چــه دارد این جهــان اغیــار بســیار بــود هفتــاد و ســه ملت بعــالم دگـــر هفتـــاد و دو اغیـــار باشـــند بگفت منصــور ســر لــو کشــف را شِــنودی جــاَهَلانِ بــَا او َچــه کردند اگِــر من بــاز گـــویم ای بـــرادر نگــــَو دانم همـَـــه اَســــرارهاَ راَ باســـــَـــرار معــــــانی راه بینم درون پـــــــرده دل راز دارد نکـــو بینم همــِه اســـرار حیـــدر درون پـــــردهٔ دل مهــــر َحيــــدرَ درون پــــــردهٔ دل شــــــِـاه باشد موانـــع از دل خـــود دور گـــردان بـــود نزدیـــک او امـــا تـــو دوری

که میگویـد انـاالحق همچـو منصـور مرا جز عشق او دیگر چه کاریست نمانـــد در دل تـــو غـــیر آن یـــار بمـــانی در بقـــایش جـــاودانی

همه جائی که آن مـأوای نـور است بیکتـــائی نگــــر بگــــذار تفرید جداگشـــته ز بحـــر او کجـــائی؟ بــدانی کــز کجــا داری تــو آغــاز حجـاب خـود تـوی فتنـه همین دان کے تا واقیف شیوی از سیر اللہ بیایــــد گــــوهر بــــاران ز دریا چـو قطـرہ سـوی بحـر او گـذر کن نیابـــد در حقیقت ســـوی او راه نیــابی انــدر این بحـــر آشــنائی بمـــــانی در جحیم جـــــاودانی اگــر خــود را نــدانی تــو ز آغــاز کـــزین معـــنی در اســـرار دانی کے تـا دانی نشـان من عــرف را بجـــز دریــا دگــر چـــیزی نبیـــنی شـوی واصـل بـه بحـر معنـوی تو روی چون قطرہ انـدر بحـر وحـدت بســـوی جملـــه دلهـــا راه دارد کـه ان تـیر اسـت در دلهـا نهـانی دل تــــو خــــالی از اغیــــار باشد ســخن كوتــاه شــُد واللــهُ يعلم

به پیش عارفان این راز گویم بسود معنی کشتی دعوت حق به کشتی دعوت حق یقین میدان که او ماند بزشتی شوی غرقه بستریای جهالت روی انسار کشتیت آگاه باشد بکشتی نجات انسدر رساند زهی دولت اگر گشتی تو آگاه رهاند میر ترا از سیر طوفان پنیاه و رستگاری رحمت او شوی بهتر ز خورشید منور ازین غرقان بیرون آوری جان

درون پـــردهٔ دل اوســت مســتور درون پـــــــردهٔ دل شهریاریست درون دل چــه خــالی شــد ز اغیــار پس آنگــاهی بنــورش محــو مــانی

دگـر پرسـی بیـان بحـر و قطـره بگـویم فـاش تـا یـابی تـو بهـره

حقیقت بحــر کــل دریــای نــور است تــوی یــک قطــرهٔ از بحــر توحید تفکــر کن کــه آخــر از کجــائی؟ شناسـی گـر بمعـنی خـویش را بـاز تــو پنــداری تــوی ای مــرد نــادان خـــودی خویشـــتن بــــردار از راه یکی نــور اســت حقیقت کــل اشــیا حقیقت بین شـو و در خـود نظـر کن ھــر انکس کــو نشــد از بحــر اگــاہ وگـــر خـــود را نـــدانی از کجـــائی حقیقت تـا ابـد در جهــل مــانی نگــردد بــر رخت در معــرفت بــاز بشـــو غـــواص دریـــای معـــانی بـــرون اورد رو بشـــکن صـــدف را شـــوی دریاچـــه در دریـــا نشـــینی اگـــر اگـــه ازین معـــنی شـــوی تو بمعــــنی پی بــــری ســــر حقیقت حقیقت را بمعینی شیناه دارد مجیو آزار دلها تیا تیوانی چــه دانی تــو کــه در دل پــار باشد . چــه قطــره ًو اصــلَ دريــای اويم

دگــر پرســی ز ســرّ کشــتی نــوح کـه بـر من سـاز این ابـواب مفتـوح

ز حال نوح و کشتی بازگویم حقیقت نوح دان هادی مطلق کسی کو دعوت حق را پذیرد کسی کسی کسو آفتی آرد بکشتی تو کز کشتی شوی دور از بطالت همیشه تا ابد در جهل مانی تسرا هادی دلیسل راه باشد تسرا زان غرقه گشتن وارهاند علی باشد حقیقت هسادی راه نجات و رستگاری از علی دان حقیقت هست کشتی دعوت او حقیقت هست کشتی دعوت او گر آئی درین کشتی چه سامان اگر آئی درین کشتی چه سامان

اگــر ائي درين کشــتي شــوي هست ـــر ائی درین کشـــتی برســـتی اگــر آئی درین کشــتی بــهٔ بیــنی اگــر آئی درین کشــتی تــو شــاهی اگـــــر آئی درین کشـــــتی رفیقی درین کشــتی درآ تــا شــاه گــردی درین کشـــتی درا تـــا پـــار بیـــنی درین کشـــتی درآ تـــا شـــاه باشی درین کشــتی نجــات و رستگاریست ازین کشــتی اگــر تــو بــاز مــانی بمعــنیّ دگــر روح تـــوَ نـــوَح است درین کشــتی اگــر معــروف باشی شناســــد روح او راکشــــتی تن درین کشـــتی رود چـــون روح کامل بــود عــارف بــه ذات حــق تعــالي بیابـــد از وجـــود خـــویش بهـــره

دگــر پرســی ز احــوال ســلیمان چــرا بــر مــرغ و مــاهی داشــت فرمــــــــــان؟

مسـلم گشــت او را ملــک و خــاتم بفرمــانش همــه دیــو و یــری بــود علی را بــود بنــده همچــو ســلمان بفرمــا آن کــه فرمــانی دهنــدت اگــر فرمــان بــری فرمــان شــه بر اکــر فرمــان بــری یــابی تــو خــاتم اگــر فرمــان بــری گــردی ســلیمان اگـر فرمـان بـری گـردی همـه نـور اگــر فرمــان بــری اســرار پــابی بفرمـــــان على ميبــــاش آبــــاد اگـر فرمـان بـری او را چـو سـلمان ز فرمـــان علی گـــر ســـر بتـــابی تـو فرمـان بـر کـه تـا مقصـود يـابي علی را بنـده بـودن اصـل دین است علی را بنــدہ شــو تــا راہ پــابی علی را بنــده شــو ماننــد ســلمان بخــوان نزدیــک دانــا این ســبق را ز یـک فرمــان کــه ادم کــرد بــد دید مـر او را خـوردن گنـدم زبـون کـرد مـييچ از راہ فرمـان سـر چــو ابليس ز امــرش گشــت پيــدا اين دو عــالم

دگـــر پرســـی ز حـــال احتســـابم چرا مانع شوند اندر حسابم

شــوی از حــوض کــوثر همچــه من مست

بلندی یابی از گرداب پستی طهسور اولین و آخریسینی بفرمانت شود مه تا بماهی تسوان گفتن ترا مسرد حقیقی حقیقت مظهراللسه گسرار بینی و اسرار بینی درین کشتی نجات و پایداریست بمانی در عسنانی در عسناب جیاودانی بدین مصطفی موصوف باشی به گلشن باز گردد او ز گلخن بسود در بحسر الاالله واصل بداند مظهسر روح خسدا را برود در بحر وحدت همچو قطره

بفرمــانش درامــد هــر دو عــالم مـرِ او را از بهشـت انگشـتری بـود از ان بر هر دو عالم داشت فرمان تــرا ملــک ســلیمانی دهنــدت بســــوی درگـــه ان شــــاه ره بر بفرمــانت شــود ملــک دو عــالم تــرا دیــو و یــری باشــد بفرمــان حقیقت میشــوی نــور علی نــور رمـــوز حيـــدر كـــرار يـــابي بفرمـــان على ميبــاش دلشــاد شـوی انـدر حقیقت چـون سـلیمان بهــر دو کــون بیشــک ره نیــابی رضــای حضــرت معبــود یــابی بــنزد من ســلیمانی همین است بمعـــنی مظهـــر اللـــه پـــابی کہ تـا فرمـان دھی ھمچـو سـلیمان بگـــردان نـــزد جاهـــل این ورق را بلا و محنت و انـــــدوه و غُمَ ديد ز صـدر جنت المــأوا بــرون كــرد بفرمــان بــاش دايم همچــو ادريس ســخن كوتــاه شــد واللــه اعلم

سراسـر بـاز گـویم حـال بـا تو حسـاب تـو بـرب العـالمین است بـرآورد از وجـود خویشـتن گـرد کـنی پـاک ای بـرادر از بـدیها ز آز و از زر و رنج وز نخـــوت طـریقت را دثـار خـویش سـازی یقین میـدان کـه در مـنزل رسیدی ولی مــنزل مقـام شـاه باشد ز تــو بـر خـیزد اعلال شـریعت ز رنج و محنت ره وارهاند ز دسـتش شـربت کـوثر بنوشی ز دسـتش شـربت کـوثر بنوشی حقیقت زنــدهٔ جاویــد گــردی بگویــد ســر او را بــر ســر دار

بگــویم احتسـاب احــوال بـا تو حقیقت احتسـاب خویشــتن کــرد ببایــد احتسـاب خویشــتن کــرد کـه اصـل احتسـاب آنسـت خـود را بپرهـیزی ز کـبر و بخـل و شـهوت شــریعت را شـعار خـویش سـازی بـه خـود راه شـریعت چـون بدیـدی حقیقت مــــنزل این راه باشد پــه دانســتی تــو او را در حقیقت بــه خــود نتــوان ولی این راه رفتن تــرا رهــبر بــدین مــنزل رسـاند تــرا رهــبر بــدین مــنزل رسـاند ز عشــق مرتضـی در جــوش باشی ز عشــق مرتضـی خورشـید گـردی نشسـته عشــق او در جـان عطـار نشسـته عشــق او در جـان عطـار

دگــر پرســی عــوام النــاس چبــود میانشــان این همــه وســواس چبـود

عـــوام النـــاس را احـــوال بســـيار عـــوام النـــاس اكــــثر جاهلانند عـــوام النـــاس بس در دین زبونند عـــوام النـــاس جـــز دعـــوا ندانند عـــوام النـــاس راہ دین کجـــا دید همــه تقلیــد باشــد دین ایشــان عــوام النــاس خــود اغيــار باشــند تــو میــدان عــام را حیــوان نــاطق بـــَــراه دین سراســــر ره زنانند همــه دیونــد در صــورت چـــوآدم نمیداننـــــد دین مصــــطفی را عــوام النــاس را احــوال مشــكل عـــوام النـــاس اين معـــني ندانند عوام الناس خود خـود را زبـون کـرد كليم اللــــــه را هـــــادي ندانند بیازارنـــد عیســـی را بخـــواری همی کوشــــــند در ازار درویش از ایشــان خویشــتن را دور میــدار بـــراه دين عـــوام النـــاس عامند ھر انکس گفت چـون منصـور اسـرار همی کن از عــوام النــاس پرهــیز نــدانی تــو عــوام النــاس مــردم نکردنــــد پــــیروی دین نــــبی را همــه کورنــد و کــر انــدر حقیقت بقـــران هم خـــدا بکم وصـــم گفت نــه بینم کورشــان از چشــم ظــاهر بگــوش ظــاهرش هم گــر نــه بينم ً

عــوام النــاس را اقــوال بســيار حقیقت دین یـــــــزدانی ندانند بــــدریای جهـــالت ســــرنگونند اگـــر دعـــوا کننـــد معـــنی ندانند سراســر دین ایشــان هســت تقلید نميداننـــد حقيقت اصـــل ايمـــان بمعـــنی دور از اســـرار باشـــند کـه هسـتند جملـۀ ایشـان منـافق نخــواني مردشــان كايشــان زنانند بصد بـاره ز اسـب و گـاو و خـر کم نـه خـود را میشناسـند نـه خـدا را عــوام النــاس را پایســت درگل عـــوَامَ النـــاس در دعـــوی بمانند یــدویات جهــالت ســرنگون کــرد همـــه گوســـاله را اللـــه خوانند همـه خـر را خرنـد از خـوک داری همی هســـتند در ارایش خـــویش از ایشـان سـر خـود مسـتور میـدار نـدانی یختـه ایشــان را کــه خامند ہے ساعت میزننـدش بـر سـر دار ز اھـل عـام ھمچــون تــير بگريز حَقیقت راہ دین را کردھانــــد گُم نمیداننـــد بقـــول او وصـــی را نمیداننـــد اســـرار طـــریقت ز بهــر عــام این درالمثــل ســفت پس آن کــوری بــود از دیــدهٔ سر حقیقت معــــنی دیگــــر بــــبینم

تـو چشـم دل درین اسـرار بگشا از آن کــز راه معــنی دور باشــند ولیکن در حقیقت مـرده شـان دان اگــر داننــد جــان جانــان ندانند کـه او باشـد ز چشـم عـام مسـتور حقیقت مظهـــــر اللــــه بیند بمـــانی در بقـــای جـــاودانی

سراســـر خلـــق عـــالم را پناهند بمعــــنی روشــــنی در راه دینند بســــوی معـــنی او راه یابند خــدابین و خــداخوان و خــدادان تـو معـنی را از ایشـان جـوی یعـنی بـــدانی امـــر اســـرار خـــدا را ز چشــم جــاهلانِ مســتور باشــند جهـــان نبـــود اگـــر والی نباشد نیامــد ز اولیــا یــک مثــل انســان گهی در مکــه ِ و گــاهی بــه رومند تعْــَاقب دیگــری آن دم برآید ز نســـل و نســـبت یـــک خاندانند بظهـــر ســاز ميكن التجـــا را رمــــوز آســـمانها و زمیـــنی درو بیــنی تــو نــور بی صــفاتی ولی این ســر اکنــون نــه نمایند طمے دارد زتے عطےار تحسین ز راه برّیـــان هم بـــاز دارد رمــــوز حيـــدر كــــرار باشد نيــارد طــاقت اظهــار اســرار کنــد انکــار از جهــل و بطــالت دل عطـــــار بس افگـــــار از تو بـــدریای ضـــلالت در فتـــادی گرفـــِـتی راہ بی راهی بــــه تقلید تـــولاً از همـــه گفتـــار و معـــنی دگــر رمــزی برنــدت بــر ســر دار بــدو گفتــا زجاهــل دار مســتور ببردنــد جــاهلانش بـــر ســـر دار بـــه غفلت مـــيرود راه نـــبي را

امام انس و جن خـود هسـت حیـدر درو پیــــدا نمایــــد وجــــه مطلق پس آن کــوری بــود کــوری دلها بچشــم دل حقیقت کــور باشــند بـه ظـاهر جـان اگـر بیـنی دریشـان بـه ظـاهر زنــده امـا جـان ندارند حقیقت جـان جانـان مظهــر نــور هـــر آنکس کــو بنــورش راه بیند بنــور او بیــابی زنــــدگانی

ز ســر اولیــا پرســی تــو احــوال بگــویم بــا تــو از احوالشــان حــال

حقيقت اوليــــا خورشــــيد راهند تـــــام اوليـــــا اَســـــرار بينند حقيقت چـــــون كلام اللـــــه دانند بمعــــنی رهــــبران راه یــــزدان خـــدا را اولیـــا باشـــند بمعـــنی بمعــنی چــون شناســی اولیــا را تمـــام اولیـــاً یـــک نـــور باشـــند جهــــان از اولیـــا خـــالی نباشد جهـــان قـــائم بــــذات اوليـــا دان محمــــد گفت کاصــــحابم نجومند یکی گــــر زانکــــه ناپیــــدا نمّاید بـــدین معـــنی همیشـــه در جهانند تـو گــر خــواهی کــه بیــنی اولیــا را بمظهــرِ بس عجایبهــا کــه بیــنی تــــرا آنَ دمَ ازو باشْــــد حیــــاتی تمـــــَـــام اُولیَـــــــا ِ در آن کتابند بـــدور آخـــرَين پيِـــدا شـــود اين ۔ تــــراً از اولیـــا آگـــاہ ســـازد درو از اولیـــــا اســـــرار باشد ولَّیَ نَــاُدان کنــد انکــار اســرار بــود ظــالم كــه اســرار ولايت بــرو ظــالم كــه حــق بــيزار از تو تـــو دین مصـــطفی تغیـــیر دادی نـــــداری در حقیقت دیـــــدۀ دید مـــرا از اولیـــا اســـرار و معـــنی بگــویم بــا تــولاّ رمــز و اســرار ز جعفــر میشــنو اســرار منصــور بُـــآخر أَشـــكاراً كـــرد اســـرار . ندانــــد جاهــــلَ اســــَـرار ولى َراَ

بگـویم بـا تـو راہ حـق کدامست امـام هـادی مطلـق کدامسـت؟

بــود هــادی دین بی شــک پیمــبر بـــود حیـــدر حقیقت واقـــف حق

تــــو گــــر راهی روی راه علی رو درین رہ رو کے تے دلشےاد باشی درین رہ رو کے تے اسےرار دانی درین ره اولیا جملیه ســـتاده درین رہ رو کے تےا بیےنی خےدا را درین رہ عـــاقلان دیوانـــہ باشـــند درین رہ غـیر بعـد مصـطفی نیست درین رہ مصـــطفی بھبــــود باشد درین رہ مرتضــــی بعّـــــدَ محمد درين رَه مظَهـــــر اللـــــه باشد چــو گم کــردی تــو رہ کی راہ پــابی چــه جــوش عشــق باشــد در روانم چــه ســنجد قطرههــا در پیش دریا مرا یک راه و یک جانست و یک دل حقیقت مهــــر او در دل سرشــــتم

درین رہ محرمــان افتــادہ بــر خــاک درین رہ سـر منصـور اسـت بسـیار درین ره رهنمــــا همـــــراه باشد فرسَــــتادنّد از آن پیغمــــبران را بســــــوی ملت حــــــق ره نمایند ز اعلائی چَــرا اســفل فتــادی هًــر آنچت مصـًـطفی گفتــا نکــردی چــه خــواهی گفت انــدر روز محشر چـه خـواهی گفت فـردا مصـطفی را بهمـــراهی شــیطان مــیروی تو تـــو راه جملـــه ابـــر ار برگـــیر کـــه بنمایـــد بتـــو آن راه حـــق را بــرو عطــار این ســر را نگــه دار تــوی در راه حــق یشــت و پنــاهم طریــق مرتضــی باشــد مســلم

کجا دارد تو گوئی عشق منزل بگو با من کنـون این سـر مشـکل

بتے این سےر مشےکل بےاز گےویم مقـــام عشـــق باشـــد در همـــه جا مقــــــام او زمین و آسمانست مقـــام او بـــود انـــدر دل و جـــان بھر جـائی کـہ باشـی درحضـور است ز ٌ سُــــر او اگــــر آگُــــاه ً باشی چـه مـنزل انـدرون جـان کنـد عشق بجــز عشــق از درون جــان بــدر کن بشــوقش ســاز ويــران خانــهٔ تن ز هجـــرانش چـــرا رنجـــور باشي

رمـــوز حیـــدر از عطـــار بشـــنو زهـــــر درد و غمی آزاد باشی رَمــــوز حیـــدر کــــرار دانی درین رہ انبیــا هم ســـر نهــادہ بـــدانی ســـر جملـــهٔ اُولیّـــا را درین ره گشــته اســت سرگشــته

درین رہ نــاقلان افســانہ باشــند درین ره میرونــد هم بــر ســر دار درین ره مرتضـــی آگـــاه باشد درین رہ غـیر شـاہ مرتضـی نیست درین ره مرتضــی مقصــود باشد درین رہ مرتضی سـلطان سـرمد دل مظهــر بــه معــنی شــاه باشد کــه راه حــق نماینــد غــافلان را زرہ این بیرھــــان آگــــه نمایند چـه شـیطان لعنـتی برخـود نهـادی ز جـامش شـربت کـوثر نخـوردی کــه کــردی رخنــه در دین پیمــبر بخـــواهی دیـــد روی مرتضـــی را بـــراہ گمرھـــان تـــا کی روی تو تــو کی راہ همــه در چــاه یــابی یس آنگے مےذہب عطےار برگےپر ز نادانــان نهــان کن این ســبق را کــه اغیارنــد در آفــاق بســیار مگــر این عشــق دارد قصــد جــانم خداونــــدا تــــوای دانــــا و بینا تـــوی انـــدر معـــانی یادشـــاهم درین جـان مرتضـی کـرده اسـت مـــــــــــنزل همیشـــه درگــل و بــاغ بهشــتم بگفتم راســـــتي واللـــــه اعلم

ز عشــق و مــنزل او راز گــویم و از او خـــالي نباشـــد هيچ مـــاوا مقـــام او فـــراز لامكانست بنــور عشــق باشــد زنــده انســان ولی نادان ز سـر عشـق دور است بهــر دو کــون بیشــک شــاه باشی هـزاران خانمـان ويـران كنـد عشق بسـوی قـرب وحـدت تـو گـذر کن دو عالم را تو پشت یای میزن بنــان و شــربت و انگــور باشی

نمیدانی طریـــــق ملت و دین بلای جـــان تـــو باشـــد تن تو همی کن از وجــود خــویش پرهــیز که گلخن تاب تن همچون خسـی تو چه مردان در ره عشقش قــدم زن سراســـــر عاشـــــقان عارفانند درین رہ عقــل را دیوانــہ یــابی میان عاشـقان شوقسـت و مسـتی درین ره عاشــقان دیوانــه باشــند میــان عاشــقان مســتی و بیــداد میــان عاشــقان راز و نیــاز است ميــان عاشــقان اســرار باشد ميان عاشيقان توحييد باشد گذشــتم از میــان عقــل و تقلید چــه عــود از آتش عشــقش همی همیشــه مقبــل درگــاه گـــردی که هر دم جان به جانـان برفشـانند نــه هــر کس را بدرگــه راه باشد بعشــق مرتضــی میبــاش همــراه اناالحق گـوئی و گـردی تـو منصـور دهی بر جن و انس و طـیر فرمـان بیــــابی زنــــدگانی جــــاودانی روی در بحیر وحیدت همچیو قطیره بـــنزد جـــاهلان خـــاموش باشي وداعی کن همــه ملــک جهــان را ز دســتش شــربت کــوثر بنوشی حقیقت زنـــدهٔ جاویــــد باشی مطیــــغَ حیـــدر کــــرار باشی بگـــویم ســـر او را بـــر ســـر دار

تو تن پرور شوی از چــرب و شــیرین تن تــو هســت بیشــک دشــمن تو کسی دشمن نه پـرورده اسـت هرگز بکــوی عشــق جانــان کی رســی تو گــــــذر کن در لبـــــاس گلخن تن بمنزلگـــاه عشـــقش عاشـــقانند چـه بـا خـود عشـق را همخانـه يـابي میـــان عـــاقلان صــِورت پرســتی درین رہ عـــاقلان بیگانـــه باشـــند میـان عـاقلان زهـر اسـت و فریـاد میــان عــاقلان زهــد و نمــاز است میــــان عــــاقلان تکــــرار باشد ميان عاقلان تقليلً باشد ز عشـــاقان شـــنیدم ســـر توحید سَــبق از عاشــقان دین بیــاموز ز اســرارش اگــر آگــاه گــردی درین درگـــه همیشـــه عاشـــقانند بــه طــاهر عشــق را درگــاه باشد اگــر خــواهی کــه ره یــابی بــدرگاه ز عشـق مرتضـی گـَـردی همــه نـَـور ز عشــق مرتضــی باشــی ســلیمان ز عشـــق مرتضـــی اســـرار دانی ز عشــق مرتضــی یــابی تــو بهــره ز عشــــق مرتضــــی درویش باشی ز عشــق مرتضــی در بــاز جــان را ز عشــق مرتضــی گــر در خروشی ز عشــق مرتضــی خورشــید باشی ز عشـــق مرتضــی عطـــار باشی نشســته عشــق او بــا جــان عطــار

دگــــر از من ز پــــیر راه پرسی ســـخن از مظهـــر اللـــه پرسی

ز مظهر گوئیم آگاه گردان راه ترا واقیف کنم از سر آن راه رسیول اللیه پیر راه باشد محمد انسدراه میدان مصطفی را و راه میدان مصطفی را و را میابی انسور معینی اگیر او را بیابی انسدرین راه که پیر تست مظهر بس عجایب ترا پیر است مظهر بس عجایب ترا پیر است مظهر بس عجایب برو مظهر بخوان و کامران باش که رهبر با تو از اسرار گوید

مـرا واقـف ز پـیر راه گـردان کـه تـا گـردی ز سـر راه آگـاه ر سـر هـر هـر دو کـون آگـاه باشد ولی حیـدر تـرا پشـت و پناهست ز خـود آگـاه میـدان مرتضـی را برون آئی ز فکـر و کـذب و دعـوی برون آئی ز فکـر و کـذب و دعـوی ز ســر کـارگردی خـوب آگـاه در او بیـنی تـو آثـار غـرایب غــنیمت دانی و او را بخــوانی بجو مظهر پس آنگه شادمان بـاش بحو مظهر پس آنگه شادمان بـاش رمــوز حیـدر کــرار گوید

درین رہ ســالکان را شــاہ او شد تـو او را برتـر از كـون و مكـان بين تــو او را مظهــر حــق دان حقيقت دو عــالم را ازو باشــد هــدایت تــَـــوِی از رِاه معــــنی در زبانها تــوی گــه آشــکارا گــاه پنهــان توی سرور توی شاہ و تـو سـلطان تـوی ز اسـرار هـر دو کـون اگـاه تــــوی انــــدر حقیقت دین و ملت تـوی مـذهب تـوی ملت تـو ایمـان تـوی ظـاهر تـوی بـاطن تـو مظهر تو ابراهیم و تو موسی و تــوی روح رسـید او را بهشـت و نعمت و نـاز شــد آتش بــر وجــود او گلســتان مظفر گشت بـر فرعـون و هامـان بنــامت مـــرده را میکـــرد زنــده بعــالم بــر تمــامي اهــل كــافر بفرمــانش ز مــاهی بــود تــا مــاه در ان دم کـو بدسـت شـیر درماند تــو بــودی در ره دین رهنمــایش زِ نـــور تـــو مـــدار آفـــرينشُ گهی در مصــر عــزت پادشــاهی گھی پنھــان شــوی گــاھی عیــانی برائی تـو بهـر صـورت کـه خـواهی بـه بـاطن در همـه روی زمیـنی جهـــان مینـــازد از ذات تـــو دایم نميدانم جــــز اين واللــــه اعلم

مــــرا در عشــــق پــــير راه اوشد تــو نــور او درون جــان جــان بين تـــو او را پـــیر ره دان در طـــریقت چــه میگـــویم کنـــون شـــاه ولایت تــوی انــدر میــان جــان هویــدا تـوی مظهـر تـوی سـرور تـوی جـان توی ایمـان تـوی غفـران تـو در جـان تـوی نجم و تـوی مهـر و تـوی مـاه توی عصمت توی رحمت تو نعمت تـوی حنـان تـوی منـان تـو سـبحان تــوی اول تــوهم اخــر تــو ســرور تــوی ادم تــوی شــیث و تــوی نــوح تـــرا میخوانـــد ادم هم بـــه اغـــاز خلیـل اللـه تـرا چـون خوانـد از جـان تــرا میخوانــد هم موســی عمــران تــرا عیســی مــریم بــود بنــده محمـــد هم بنـــامت شـــد مظفر سلیمان یافت از تـو حشـمت و جـاه بدشــت ارژنــه ســلمان تــرا خواند شـــدی حاضـــر رهانـــدی از بلایش تــوی در دل تــو انــدر دیــده بینش گھی بــا یوســف مصــری بچــاھی گھی طفلی و گــاھی چــون جــوانی گهی درویشـــی و گـــه پادشـــاهی بظـاهر گـه بـه روم و گـه بـه چيـنی تــو ای انــدر جهــان پیوســته قــائم تـوی بیشـک مـراد از هـر دو عـالم

دگر پرسی کـدام اسـت زنـدگانی بگــو بــا من بیــان این معــانی

بگــویم بهــر تــو ای مــرد دانا بمعـنی زنـدگی دنیـا محـال است حقیقت زنـدگانی هســت ایمـان بــرو ای ســالک ره راه یــزدان کــه تــا یــابی حیـات زنـدگانی حقیقت آب حیــوان راه یـــزدان بــاو ایمـان و دین تــو تمـام است بــه نــور او بمعــنی راه میجو ز اســرارش شــوی آنگــاه آگــاه تــو آن آب حیـات اســرار میــدان بــود تــاریکی این آب ای یـــار بــدان بــود تــاریکی این آب ای یــار پــدان الــرا و را نیــابی مـــردهٔ تو اگــر او را نیــابی مـــردهٔ تو اگــر او را بیــابی زنــده باشی اگــر او را بیــابی زنــده باشی الــردهٔ باشی

کنم بـــا تـــو بيــان اين معما کـه اين عـالم همـه خـواب و خيـال است

تو ایمان را کمال زندگانی دان تو همچون خضر مینوش آب حیوان بمانی تا اید در جاودانی مینوش آب دان میراد از راه یزدان تو علی دان بمعنی هر دو عالم را امام است تو سرش از دل آگاه میجو که برداری حجاب خویش از راه وزو یابی بقای جاودانی همه مقصود خود آن یار میدان مثل پنهانیش از چشم اغیار میسان در حقیقت کیامرانی میسان زندگان افسردهٔ تو

چـه ره یـابی شـوی ماننـد خورشـید حجـــاب خویشـــتن از راه کن دور ولی اســـرار مســـتوری همین دان شـنیدی تـو کـه بـا منصــور حـق گو شــده بــود از دو عــالم بــر کرانه بــرآورد از وجــود خویشــتن گــرد ســـجود اهـــل دیـــد از دل باشد تــو ســجده آنچنــان کن آن دلی را

میان مؤمنان فرخنده باشی بسانی در بقایش زنده جاوید که تا گردی بمعنی همچو منصور ز جاهان در جاهان سخنها کن تو پنهان ز ندادانی چها کردند بیا او نمیدانسته جیز حیق آن بیگانه سیجود درگه حیق را چنان کرد سیجود دیگیران تقلید باشد کیه که سیجده بیود آخیر دم علی را

بگــویم بــا تــو اســرار ســجودش که چون با حــق تعـالی راز بـودش

شنیدســـتم ز دانایـــان اســـرار یکی تــیری چــه تــیر نــوک پیکــان میــان اســتخوان ینهــان همی بــود ز بــيرون كــردنش بودنــد عــاجز ہــہ پیش مصــطفی جــراح بــرگفت ببایــُد یّـــای او بشـــکافُت اکنـُــون نمیشـــاید مـــرا این کـــار کـــردن نـبی گفتـا بدسـت ماسـت درمـان بـه هنگـامی کـه حیـدر در نمـاز است که او را از کس و از خود خبر نیست بــزن چــاک و بکش پیکــان ز یــایش چــو بشــنید این ســخن را از پیمــبر ســتاده دیــد شــه را در نمــاز او بپـــای شـــه در افتـــاد و ثنـــا گفت شــکافی زد بیــای شــاه مـــردان جـــراحت را بـــزد دارو و بـــر بست ہے نےزد مصےطفی امدکے این راز بگفتــا او بحـــق چـــون وصــل دارد چنــان مستغرقســت در ذات پــزدان نـــه پــــروای زمین و آســـمانش چــــــه رو آرد بـــــدرگاه خداوند اگــر زیــر و زبــر گــردد دو عــالم همـه بـا حـق بـود گفت و شـنودش بـدین معـنی خـوش و خورسـند باشد چــنین بایــد عبــادت مــر خــدا را کســـی را کین عبـــادت یـــار باشد چـــنین میکن عبـــادت ای بـــرادر اگــر صــد ســال باشــی در عبــادت عبادت ان زمـان حـق را قبـول است امیرالمؤمـــــنین راً گَربـــَـــدانی بنــورش راهــبر شــو در معــانی بدو واصل شوی چـون بحـر و قطـره بنورش زندۂ جاوید باشی

کـه در جنـگ احـد سـلطان کـرار بــه پــای مرتضــی گردیــد پنهــان علی از درد ان نـــالان همی بـــود ز دردش مرتضــی میکــرد پرهــیز کہ شد پیکان او بـا اسـتخوان جفت کے تا اید زیایش تیر بیرون چنـــان دردی بپـــای او نهـــادن بسـازم بـر تـو این دشـوار اسـان چنــان مســتغرق دریــای راز است غم پیکــان و هم درد دگــر نیست کـه گشـته غـرق دریـای رضـایش بشـــد جـــراح تــا نزدیــک حیـــدر بحــــق برداشـــته روی نیــــاز او هــزاران شــاه دین را مرحبــا گفت ز خــود بیخــود بــرون اورد پیکــان بــرفت آنگــاه جــراح سبِکدست بلطـف و مـرحمت بـا من بگـو بـاز چــه پــروائی ز فــرع و اصــل دارد که اورا نه خـبر از جسـم و از جـان نـه فکـر این جهـان و ان جهـانش بـــبرد از وجـــود خویشـــتن پیوند نگردانــد ســر از درگــاه آن دم بـرای حـق بـود جـود و سـجودش مـــر او را بـــا خـــدا پیونـــد باشد چــنین مــیر و طریــق مرتضــی را دلش منزلگــــه دلــــدار باشد ولی میــــدار در دل حب حیــــدر نیــــابی تــــا بشــــاه دین ارادت کــه در دل حب اولاد رســول است بیــــابی در حقیقت کــــامرانی کــه تــا اســرار پــزدانی بــدانی بیــابی از وجــود خــویش بهــره بمعــنی بهــتر از خورشــید باشی

دگر پرسی کے علم دین کدامست معلم در رہ و آیین کدامست

حقیقت علم ودانش علم دین است بظـــاهر علم دین بایـــد شـــنیدن چــه دانی علم بــاطن راهِ یـــابی ز علم ظـــاهری رنجـــور گـــردی زُ علمُ ظــاهری گــردی پُریشــان ز علم ظــاهری جــز قــال نبــود بســـــوی علم قـــــرآن راه میجو ز قـرآن اهـل ظـاهر را بـود پوست نميداننـــــد حقيقت معـــــني أن حقیقت معـــرفت دان علم حـــق را ز دانایــــان طلب کن علم دیــــنی زمین و آســمان و جملــه اشــیاء از این خشخاش ای نـادان تـو چنـدی تـو خـود را ای بـرادر نیسـت میـدان بھســـتی علی گـــر ھســـت باشی چَــه گشــتي عــارف حــق علم داني تو خود را گر شناسی علم دین است اگــر صــد قــرن در عــالم شــتابی تــــرا رهــــبر بعلم دین رســــاند بســـــوی علم ِمعــــنی رہ نماید بجـــــوهر ذات گفتم این معـــــانی ســخن باشــد میــان عارفــان در ســخن را معــنيش دانــد ســخندان ز یمن َهمَٰت مــــــردان دانا من از نـــور خـــدا آگـــاه گشـــتم نباشــد عــارف و معــروف جــزوی چــه دانســتي بمعــني مرتضــي را کــــرا قــــدرت بعلم مرتضــــی هم کـرا قـدرت کـہ گویـد حـق بدیـدم بغــیر مظهــر حــق شــاه مــردان خـــــدا را هم خداونـــــد حقیقت بگفتــا مصــطفی قـــولم شــریعت حقیقت بحــــر فیض مرتضـــی دان علی جــــان من و من جــــان اویم ندانــــد جــــز على علم ٍلــــدني گھی پنھـــان بـــود گـــہ اشـــکارا طریــق علم او مــا را رفیــق است سراسـر این کتب اسـرار شـاه است مکن در نــــزد جاهــــل آشــــکارا ز دســــت جانشــــينان پيمــــبر مــــرا عباســــيان بســــيار خواندند نمــودم دین خــود پنهــان چــو عنقا

تــو معــنی میطلب از علم قــران بخــوان در نــزد دانــا این ســبق را ز دانایـــان همـــه مقصـــود بیـــنی چــه خشخاشــی بــود در پیش دانا سےزد گےر ہےر سےبیل خےود بخنےدی کــه هســتي را نزيبــد هيچ رحمن ز جـام وحـدت حـق مسـت باشي یس انگہ این معانی خوش بخـوانی حقیقت علم را معــنی همین است ہے خےود رائی تےو علم دین نیابی ز پســــتیت بعلــــیین رســـاند ز علم معـــــرفت اگــــــه نماید تــو میبایــد کــه این معــنی بــدانی ولی خـر مهـره باشـد در جهـان پر چـه خرمهـره بـود در پیش نـادان ز فیض خـــــدمت یـــــیران بینا چـه خـاک بـاب بـاب اللـه گشـتم زھی دولت اگــر بــردی بــاو پی شـدی عـارف ره و رسـم هــدا را كه گويد سـرً لـو كشـف الْغطـا هم بمعـــنی در ره وحـــدت رســـیدم کـه او باشـد خـداخوان و خـدادان برونسـت این بمعـنی از شـریعت بــود فعــل شــما امــر طــريقت على من من على دان اي مسلمان على زان من و من زان اويم

کـه او برتـر بـود از هرچـه بیـنی بدسـتش مـوم گشـته سـنگ خـارا درین ره لطــف او مــا را شــفیق است

بمعــنی هــر دو عــالم را پناهست ولی پنهـــــان مکن در نـــــزد دانا بســــی آزاد دیدنــــد آل حیــــدر

کـــه تـــا اســـرار دین من بدانند نمـــودم همچـــو جابلقـــا و بلسا بـــنزد عارفـــان این راز گـــویم میــان عاشــقان عرفــان نکــوتر طریـــق دین یـــزدانی نـــدانی ندانــد مــرد نــادان امــر يــزدان بطعن جـــاهلان انـــدر فتـــادي بــه بیــنی در حقیقت روی دلــدار ز سر تا پا سراسـر گـوش میبـاش ازو پیــدا شــود اســرار آن پــار ازو پیــدا شــود اســرار جانــان طریـــق علم پـــزدانی بـــدانی ازو پختے شےوی گےر خام گےردی ازو نوشــی شــراب حــوض کــوثر بـه کـام تـو شـود هم آن و هم این ازو ظــاهر شــود پنهــان و پیــدا درَوَ بیــــنی ز راه علم و حکمت ازو گـــردی بـــراه شـــاه مقبل درو معـــــنی الاللـــــه باشد تـو را رهـبر بسـوی مرتضـا اوست بســوی وحــدت مطلــق رسـَــاند ولی از جـــاهلان او را نگــــه دار رســی انــدر مقــام قــرب حیــدر بمعـــنی واقـــف اســـرار باشی که در هـر کان بـدان گـوهَر نباشد محبــــان علی را زان خــــبر کن بــود هــر بیت او لؤلــؤی شــهوار ہے جےوہر خانے دریا سےفر کن ميـــان ديـــدهٔ بينـــا عيانند کــزین دریــا برارنــد در شــهوار همان باران رحمت بنز کنه بارد کے درمیآورنے از بحےر یے سر على غــــواص دريـــاي حقيقت کے شـد دامـان اهـل اللـه ازو پر زهی ســودای روح افــزای عطــار

اگـــر اســـرار دین را بـــاز گـــویم طریـــق دین حـــق ینهـــان نکـــوتر تـو این اسـرار چـون خـوانی نـدانی مینـــداز این کتب در نـــزد نـــادان اگـــر تـــو این کتب از دســـت دادی از این جــوهر بــدانی رمــز اســرار چـه دیـدی سـر او خـاموش میبـاش ز بعـــد این کتب مظهـــر طلب دار ازو معلـــوم گـــردد علم پنهـــان ازُو گـــــردی معلم در معــــانی ارُو مقبــولُ خــاص و عــام گــردی ازو بیـــنی مقـــام قـــرب حیـــدر ازو پـــابی تـــو هم ایمـــان و هم دین مـــرا مظهـــر بـــود چشـــم كتبها از آدم تــا بــاین دم ســر وحـــدت ازو مقصــود هــر دو کــون حاصل درو معــــنی جعفــــر شــــاه باشد تــو را در دین احمــد مقتــدا اوست تـــرا اودر مقـــام حـــق رســـاند تـــرا اَگـــاه گردانـــد ز اســـرار تـــرا ایمن کنـــد از خـــیر و از شر ز دین خــویش بــر خــوردارَ باَشی تـــرا یـــاری بـــه از جـــوهر نباشد چـه مظهــر يــافتي در وي نظــر كن در او بیــنی تــو جوهرهــای بســيار ولی ازجــــوهر دنیــــا حــــذر کن کے تـا بیــنی کــہ غواصــان کیانند در آن بحرنـــد غواصــان طلبکـــار اگـــر غــَـواص نبَـــود در کـــه آرد دلیلاننــــــد غواصــــــان این بحر محمـــد بـــود غـــواص شـــريعت بـــراورد حیـــدر از دریـــا بســـی در میــان عارفــان عشــق در کــار

پایان